

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

4. maj i Mindelunden på Skærring Hede, Carlo Hansen fra de Erhvervshæmmede lægger blomster ved mindestenen over de sabotører, der blev henrettet på dette sted for sabotagen på Langaabroen.

Foto: Tage Høgsgaard.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. 53 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lunde-
borg, Hesselager. 62 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehomejnets adresse er: Flejmosen 4, Østerby, 6470
Syd-Als, Als. 74 40 53 42.

Tilsynsførende: Ejler Mortensen, Nørregade 6, 6440 Augustenborg, tlf. 74 47 17 04.

Medlemmer: Iflg. fundatsen paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere,
der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske
fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles
om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj
fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Kontorchef, cand. jur. Hans Andersen.

Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. 53 86 55 59.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre,

Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26.

Kasserer: Skræddermester Povl Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. 42 91 13 72. Giro 1000 780.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg. Tlf. 86 81 07 09. Giro 1000
780.

Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11, Lunde-
borg, 5874 Hesselager. Tlf. 62 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Volmersvej 5, 6330 Padborg
Tlf. 74 67 31 53

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. 86 27 04 28

Overbetjent Ejler Mortensen
Nørregade 6, 6440 Augustenborg
Tlf. 74 47 17 04

Sektionschef Hans Bøjlund
Påbyvej 36, 6000 Kolding
Tlf. 75 56 90 49

General Fl. Bussenius Larsen
Lundsgårdsvej 16, 4180 Sorø
Tlf. 53 63 59 20

Journalist Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. 75 82 65 72

Tømmermester Erik Hauberg
Holballe, Tandslæt, 6470 Sydals
Tlf. 74 40 76 32

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2. tv., 2800 Lyngby
Tlf. 42 88 12 42
Sommer: 42 65 05 11

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. 53 53 35 34

Direktør Bernth Johannesson
Jacobys Allé 16, 2. th.,
1806 Frederiksberg C
Tlf. 31 31 86 86
Sommer 42 30 64 58

Maskinmester H.P. Skjoldborg
Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg
Tlf. 74 42 57 07

Læge Axel Jørgensen
Duebrødrevvej 14, 9000 Aalborg
Tlf. 98 10 15 80

Fhv. bestyrer
Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse
Tlf. 42 48 56 74

Fangesammenslutningens Rekreativsfond

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45,
yder støtte til rekreativophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningskema kan rekvireres hos formanden: Jakob Jensen, Højager 12, 3230 Græsted, eller i de
enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreativopholdets samlede pris, dog
max. kr. 4.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreativshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere
feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret.
Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med
besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreativopholdets arrangør, må
skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted.
Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Neuengamme Foreningens Rekreativ- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: c/o Frihedsfondens kontor, Æbeløgade 1, 2100 København Ø.

Midlerne fra salg af frimærker med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i
anledning af 40 års dagen - 4. maj 1985, uddeles til rekreativ formål eller -hjælp i særlige trangstifælde.
Beløb kan søges af danske statsborgere, der er - eller vil kunne anderkendes - i henhold til lov om
erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodning om ansøgningskema sendes til ovenstående adresse.

Bladet

Pigtraad- Gestapofangen

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Jens Erik Finderup
Gadstrupparken 3
4621 Gadstrup
42 39 09 91
Giro 9 31 54 54

Årsabonnement 100.- kr.
Udenfor Skandinavien betales
et portotillæg på 100.- kr.

Eventuelle fejl i besørgelsen af
bladet rettes hurtigst muligt
ved henvendelse til udlevere-
ringspostkontoret.

REDAKTION

Johs. Fosmark
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1
8600 Silkeborg
86 81 07 09

Kaj Christensen
Præstegårdsvænget 16
5210 Odense NV
66 13 80 10

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

Tale på Frederiksberg rådhus.....	91
Smuk 50-års mindehøjtidelighed	92
Ved Rorup-stenen	94
Runde dage	94
Politienke fortæller.....	95
Bernadottégården i Roskilde.....	97
Træk af Social- ministerits arbejde.....	100
Han var en Quisling	104
Foreninger	106
Bøger	110
Mindeord	111

De følgende numre af vort
blad udkommer 15/11 og 15/12
1994. Stof må være redaktio-
nen i hænde senest en måned
før.

Pigtraad - Gestapofangen

NR. 5

OKTOBER 1994

49. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben · Dachau-klubben · Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen Gestapo-Fangerne · Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen · Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen · Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen · Sachsenhausen-foreningen · Stutthof-foreningen · Theresienstadt-foreningen

Tale på Frederiksberg rådhus den 19. september 1994

Af formanden for Buchenwald-klubben, kontorchef, cand. jur. Hans Andersen.

Deres majestæt!
Deres kongelige højhed!
Hr. minister!
Mine damer og herrer!

Kære kammerater!

Det er mærkeligt for mig at stå her og give udtryk for følelserne hos os gamle kz-fanger i dag, nøjagtig 50 år efter de begivenheder, der på forskellig - ofte skæbnesvanger måde kom til at påvirke os for resten af vort liv.

I dag må vi nødvendigvis tænke på alle dem, der døde dernede i lejrene i Tyskland. Og på alle de kolleger, der siden er døde - mange som følge af de fysiske og psykiske belastninger, de dengang var ude for.

Vi ved naturligvis også, at mange af vore kammerater efterhånden nåede en alder, hvor det under almindelige omstændigheder ikke ville være overraskende, om de faldt bort. Men præcis vil vi naturligvis aldrig kende tallet på dem, der døde som følge af opholdet i de tyske lejre.

Men vi vil i dag mindes alle vore kammerater, der nu er gået bort, for der blev dengang skabt et fællesskab, som er levende den dag i dag.

Dette fællesskab er et fællesskab, der ikke er begrænset til os danske alene, men som omfatter alle vore gamle medfanger i Buchenwald. Det er et fællesskab, der ikke kender til lande- eller sprogrænser. Afstande og sprogforskelle kan besværliggøre fællesskabets vilkår. Men det eksisterer. Det lever.

Foruden at været en mindedag, er denne dag jo også en glædens dag. Vi, der har siddet i en tysk koncentrationslejr, glæder os over hver ny levedag, vi kan registrere. For os er det særlig bevidst, at vi skal glæde os over hver ny dag, for os er vort liv blevet sat i et særligt relief af død, og vi ved jo, at der dengang blev sat mærke på mange af os, men ikke på hvem det var, og ikke at det var så mange.

Derfor glæder vi os sammen med de mange, der her er kommet til stede. Ikke mindst glæder vi os over at være sammen med repræsentanter for vore medfanger fra dengang, deriblandt alle medlemmerne af Den Internationale Buchenwaldkomité.

Faktisk er vore medfanger fra 18 forskellige lande repræsenteret her i dag. Disse kammerater skal hermed have en særlig glad velkomsthilsen, hvad enten de er kommet til os fra lande i Øst- eller Vest-

europa eller fra det amerikanske kontinent.

Den glæde, vi føler i dag, er desværre ikke ublandet. Alle ved, at de forhåbninger, vi gjorde os i 1945 - forhåbninger om en fredelig verden - ikke er blevet virkelighed. Ikke engang i vor egen verdensdel, Europa. Men derfor skal vi ikke fortvivle og give op. Jeg synes, vore erfaringer fra de tyske koncentrationslejre, ikke mindst fra Buchenwald, har vist, at det kan nytte.

Beretninger om, hvordan elendige og udsultede fanger i Buchenwald punkt for punkt, detalje på detalje, dag efter dag, måned for måned, ja, faktisk igennem et forløb af flere år moralsk og psykisk opbyggede en modstandsstyrke, der - da tiden omsider var inde - kunne sætte sig i besiddelse af Buchenwaldlejren og aflevere over hundrede SS-mænd som fanger til de amerikanske tropper, der to dage senere nåede frem til lejren - denne beretning er i så henseende tankevækkende.

Men udover, at vi på denne 50 års dag mindes vore døde kolleger og fangekammerater fra mange lande, og udover, at vi, der her er forsamlede, glæder os over denne dag som over enhver ny dag, som vi kan registrere, så vil vi også bruge den til at takke alle dem, der under og efter fan-

genskabet hjalp os:

Tak til fangekammerater, der hjalp og støttede os under fangeskabet, til dem, der sørgede for de livsbevarende pakker til os, for indkøb og transport, til ambulancefolk og buschauffører, til Jyllandskorpset, til hele det svenske Bernadottedetachment, der på norsk initiativ førte alle danske og norske fanger hjem, og til alle dem, der har hjulpet os efter krigen: de skiftende regeringer og andre myndigheder.

Oprette de skader, der er sket, har man naturligvis ikke kunnet, men den økonomiske hjælp, der er givet de efterladte og dem, der led skade på helbredet, har - også psykisk - været en meget stor støtte. Derfor er vi fulde af taknemmelighed.

I dag - 50 år efter den tyske aktion mod det danske politi - bliver formentlig sidste gang, vi over for en større kreds får lejlighed til at give udtryk for det, der vil præge os til vore dages ende: Mindet om vore døde kammerater, glæden over hver dag, vi fik givet, og taknemmeligheden overfor vore kammerater, døde og levende, over for myndighederne på alle niveauer - ja, overfor vort folk, vort land.

Smuk 50 års mindehøjtidelighed ved Rorupstenen

De 11 ofre fik en værdig mindeaften

Rorup 9. august 1994. De 16 faner - og blomster - hilser mindet om de 11 ofre.

Den 9. august for nu 50 år siden blev 11 unge frihedskæmpere brutalt skudt ned bag fra på en mark tæt ved landsbyen Rorup i nærheden af Roskilde af den tyske besættelsesmagt.

I 1946, 2 år efter ugerningerne, rejstes en smuk mindesten over dem med inskription af deres navne, og hvert år siden, den 9. august har modstandsfolk, kammerater, pårørende samt sognets beboere mødtes en stille stund for at mindes disse 11 modige mænd, som gav det bedste, de ejede, deres liv, for at vi kunne leve videre i frihed.

Det har man også gjort i år, 50 år efter ugerningen. Ca 400 personer, dels fra modstandsbevægelsen og dels byens beboere var mødt op til denne meget smukke højtidelighed.

Dagen begyndte i regn

Dagen begyndte i silende regn og fortsatte til hen på eftermiddagen, hvorefter vej-

ret klarede op, solen kom frem, så højtideligheden kunne afvikles som planlagt.

Kl. 18.00 startedes der med en gudstjeneste i den meget lille, men hyggelige Rorup kirke, som var fyldt til sidste plads med mange ekstra stole. På pladsen foran kirken var der opsat stole og bænke til de mange, der ikke var plads til i kirken. »Dachau busserne«, samt en lejet bus kom kørende med kammerater, der ønskede at overvære gudstjenesten.

Sognepræsten, Hanne Drejer havde sørget for opsætning af højtalere, således at alle kunne høre Biskop Vincent Linds, selv tidligere KZ-fange, smukke prædiken.

Biskoppen startede sin prædiken med at oplæse navnene på de myrdede frihedskæmpere. Talte derefter over Johannes evangeliets 4. kapitel, vers 35-38, hvor Jesus siger: »Siger I ikke: Fire måneder tager det endnu så kommer høsten? Men jeg siger

jer: Luk Jeres øjne op, se ud over markerne, de er hvide til høst. Den, der høster, får allerede nu sin løn og samler afgrøde til evigt liv, så at den, der sår, og den, der høster, kan glæde sig sammen: For her gælder det ord: En sår og en anden høster. Jeg har sendt jer ud for at høste det, I ikke har slidt med, andre har slidt, og I nyder godt af deres slid«.

At så og at høste

Endvidere udtalte Vincent Lind, at det handler om håbet og om opfyldelsen, og det ligger i billedet om, at så og høste. Du sår i håb. Når du sår, gør du det op imod alle trusler - om tørke, om røveri og overfald og fjender i landet, - at døden tager dig, før du tager din høst. Men du sår, fordi du ikke vil være andet bekendt. Du sår fordi du afviser din selvfornedrelse af at være uden håb. Og høsten kommer. Glæde. »Tage negene i favn«, mærke at de er tunge

af rigdom - og af sliddet og håbet. Glæden er en byrde, som sliddet har rakt dig.

Biskop Vincent Lind citerede også fra Johs. bog: At dem som sår, og den som høster, skal ikke gå fra hinanden, hver til sit.

Vi skal gå tilbage og se, hvorfra det kom, som vi har: Fra dem, der såede i kampens hårdhed - i fangeskabets fornedrelse, tilsidst i den huggende bitterhed. At falde for en fjendes ulidelige fejhed - De som høster, huskes. Sagt med Bob Ramsings ord »Deres historie er uden slutning, så længe vi lever«.

Udtalte endvidere, at det ikke skulle være en hemmelighed, at når han idag skulle prædike om at så og høste, skyldes det en sætning, - måske et citat - i et af de sidste breve, Jens Martens skrev til sin mor: Den lyder: »Måtte mild regn falde over venners agre, på det, at høsten kan vorde gylden«. Måske var det en kode, som han vidste, hun straks ville forstå, og som skulle tolke alting.

Vincent Lind sluttede sin prædiken med et citat fra Martin A. Hansens indskrift fra mindemuren i Ryvangen: De som såede, så dem, som høstede.

Så os

Her er vi

Med vore agre og gylden høst

Vort liv i frihed

Du, som høster-

Du, som hver dag høster

»Skrammet vandt dit land en

Sangen kunne synge,

glæde måtte græde -

Frihed, Frihed.

Lyn ved grave:

Opstandelse!

Amen.

Efter denne smukke prædiken, sang forsamlingen »Altid frejdig«.

Derefter samledes de mange fremmødte ved mindestenen over de 11 henrettede.

Politi og hjemmeværn havde afspærret halvdelen af landevejen, så der kunne blive plads til de mange mennesker, der ville vise de døde den sidste ære.

Smukt så det ud med de 16 foreningsfaner, samt fra hjemmeværn og andre. Et stort fakkeltog, var startet fra kirken bestående af spejdere, og mange af vore kammerater fulgte spontant med den korte vej til stenen.

Sognepræsten Hanne Drejer bød på 50 års komiteens vegne velkommen og gav ordet til tidl. våbenmodtagerchef for Bopa, Helmut Barner, som hylkede befolkningen i og omkring Rorup for deres positive indstilling for den store aktivitet, der havde været på egnen og i skovene omkring våbenedkastningerne.

Talte endvidere smukt om de 11 myrdede modstandsfolks mod og indsats i »Bopa« og »Holger Danske«. De havde jo netop sået, hvad vi andre senere har høstet, udtalte Helmut Barner.

Et væld af krans og blomster

Derefter blev der nedlagt et væld af krans og blomster fra foreninger, modstandsorganisationer, Frihedsfonden samt private.

Forsamlingen sang herefter »En lærke letted« og med den nedgående sol i horisonten og de blafrende faner i vinden, afsluttedes den værdige højtidelighed med, at trompetisten Poul Ørsted Petersen blæste »The last Post«.

Ca. 300 gæster kørte derefter til »Rorup Fri- og Efterskole«, hvor der var lavet en

allé af levende lys og dannebrogflag, og hvor deltagerne blev hilst velkommen af et stort hjemmeværnsorkester.

Gæsterne deltog herefter i en fællesspisning i den store festsal, hvor bordene var smukt dækket i rødt, hvidt og blå, blomster samt levende lys.

Forstander Hans Anker Kofoed bød forsamlingen velkommen og glædede sig over det store fremmøde. Specielt et velkommen til den tidligere forstander Niels Petersen og frue, som var de første, der åbnede dørene på skolen d. 9. august til kaffe og anden fortæring igennem alle årene for deltagere ved mindestenen.

Efter at have indtaget det meget lækre måltid, var det tid til at fremkomme med det,

man eventuelt havde på hjerte.

Første taler var tidl. amtsborgmester Ib Vindelev, som talte om den lykke det var, at vi i dag kunne være sammen under disse former i et frit og demokratisk land. Det var jo blandt meget andet noget af det, vi kunne takke de 11 unge helte for, som havde måtte lade deres liv på en så forbryderisk måde.

Oberstløjtnant Jørgen Jespersen, tidl. afdelingsleder i »Bopa« og kaldet K.K. omtalte sit arbejde under besættelsen med 4-5 af de myrdede Bopa folk, som han roste meget for den ildhu og det mod, hvormed de deltog i nogle af de farlige sabotagehandlinger og under meget vanskelige kår.

Også flere af »Holger Danske« sabotørerne, som blev nedskudt, blev husket og rost af Bo Bramsen, som havde haft den glæde selv at have arbejdet sammen med dem i besættelsesårene.

Det var mænd af en særlig kaliber, og søm man kunne stole på, ydede sit alleryderste. Udtalte, at vi aldrig må glemme, at frihed ikke er noget, man får forærende, det må man kæmpe for.

Mindestenen fundet i 1946

Dernæst omtalte Arboe Rasmussen, mejeriejer Valdemar Hansens fund af mindestenen, som havde ligget i

Lejre Mose. Arboe Rasmussen havde påtaget sig at få stenen transporteret op til dens nuværende plads i 1946, og beboerne i området havde trofast i alle årene holdt pladsen foran med blomster.

Orlogskaptajn, Poul Langballe hylkede også de 11 sabotører og beklagede, at de i så ung en alder havde måtte lade livet på så grusom en måde. Kom i talen ind på den indsats, søens folk i allieret tjeneste også havde ydet og som var gået bort langt fra Danmarks grænser.

Opfordrede forsamlingen til at møde talrigt op fremover 9. august for at holde traditionen vedlige, som man nu havde gjort i en lang årække.

Dernæst blev det elektriske lys slukket i den store sal, og deltagerne tændte en lille lighter, og ved det blafrende levende lys sang forsamlingen »Frihedssangen«.

En smuk og værdig afslutning på mindehøjtideligheden.

Derefter var der endnu lidt tid til at bese en plancheudstilling i gangene, opsat af det lokale historiske museum. Ligeledes omdeltes der et lille hæfte »Pro Patria«, som i dagens anledning var genoptrykt.

*På Rorupstenens
50 års komitees vegne
Solveig Skjøtt*

Sognets spejdere gik fakkeltog

Ved Rorup-stenen den 9. august 1994

I dag samles vi for at mindes 11 unge modstandsfolk, som brutalt blev myrdet her på dette sted i dag for 50 år siden. Uden nogen form for rettergang eller dom. De var unge, de fleste mellem 21 og 30 år, men alle var de gået ind i modstandskampen i bevidstheden om, hvad det kunne koste.

De var sabotører, medlemmer af de to største sabotageorganisationer, Holger Danske og Bopa. Efter invasionen optrappede sabotagen i alle lande, også i Danmark. Tyskernes svar var terroraktioner, nedskydning af uskyldige civile og masakrer på modstandsfolk.

Et af Gestapos farligste våben var de danske stikkere, og det var likvideringen af en stikker, den tidligere politibetjent Sustman-Ment, som gav anledning til disse mord.

Sustman-Ment var i måneder blevet jagtet af Holger Danske, og han blev henrettet den 7. august af en Holger Danske-mand, der sammen med en kammerat kørte i en linie 16-sporvogn fra Bispebjerg ind mod byen.

Sustman-Ment stod altid på forperronen hos vognstyren for at kunne holde øje med de passagerer, der steg ind og ud af sporvognen. Da sporvognen

holdt ud for Griffenfeldsgade, gik de to Holger Dansk-folk ud gennem forperronen, og den forreste, der var i shorts, passerede Sustman-Ment, der ikke fandt noget mistænkeligt ved den unge sportsklædte mand.

Idet han gik forbi, trak den sportsklædte en pistol og skød Sustman-Ment i hovedet og dræbte ham på stedet.

De 11 unge som blev myrdet fik ikke lejlighed til at sige farvel eller til at skrive et afskedsbrev til deres kære, men jeg vil lade Christian Ulriks Hansens afskedsbrev til sine venner i Vestre Fængsel være deres afskedsord:

Når man er ung og elsker livet, er det tungt at sige: farvel. Tungt at sige farvel til en pige, man holder af, de kære derhjemme og vennerne. Det er tungt, men det er langtfra meningsløst.

For at et folk skal kunne leve, må nødvendigvis nogen kunne dø... Det er blev således med os, som det vel altid er med venner, at vi er blevet en del af hinanden. En del af mig vil leve med jer - og en del af jeg vil dø med mig.

Der var 35 deltagere i mindehøjtidligheden fra Bernadottegården.

M.H. Nielsen

Ved
**P. Feddersen,
Lundeborg**

5874 Hesselager,
tlf. 62-25 14 77

Klara Tixell, Bjorkilden 35, Hälingborg, Sverige. 65 år d. 2. oktober.

Aase Højer Nielsen, Hasserrisgade 5, 9000 Aalborg. 65 år d. 1. november.

Knud Pedersen, Kongensgade 13, 9400 Nørresundby. 75 år d. 2. november.

Laurits Brandt Jakobsen, Soltorpvägen 3d, 14700 Tombo, Sverige. 75 år d. 2. november.

Paula Sørensen, Yrsavej 14, 5200 Odensen V. 85 år d. 3. november.

Olaf Larsen, Golfparken 15, 9000 Aalborg. 75 år d. 4. november.

Karen Jørgensen, Kastetvej 33, 1. sal, 9000 Aalborg. 80 år . 8. november.

Aage Fründt Ringsted, Sæterdalsgade 15, 3. sal, 2300 København S (Buchenwald). 80 år d. 11. november.

Erik Hjerrild Pedersen, Droselvej 24, 8600 Silkeborg. (Neuengamme 54 590). 70 år d. 14. november.

Kjeld Bierrings, Slotsherrenshave 201, 2610 Rødovre. (Buchenwald). 75 år d. 19. november.

Svend Højland, Grådybet 24, 6700 Esbjerg. 75 år d. 19. november.

Orla Jensen, N.J. Fjords Allé 5. 3. tv., 1957 Frederiksberg C. 75 år d. 20. november.

Carl Wideriksen, Dalgas Boulevard 78, 2000 Frederiksberg C. 80 d. 20 november.

Ib Winkel Jessen, Kagsbro 7, 2700 Brønshøj. (Buchenwald). 80 år d. 21. november.

Caja Jennul, Slettevej 5, Fanerup, 8560 Ginnerup. 75 år d. 21. november.

Svend Knud Stampe, Holbergsgade 20, 4200 Slagelse (Buchenwald). 75 år d. 23. november.

Aage E. Nordby Madsen, Mariagervej 11, 3000 Helsingør. 80 år d. 25. november.

Hans Chr. Knabe, Brorsonsvej 17, 1. sal, 2630 Tåstrup. (Neuengamme 68.012). 75 år d. 26. november.

Ejner F. Petersen, Råhøjparken 170, Stavtrup, 8260 Viby. 75 år d. 30. november.

En trist tid til minde

LADELUND. I år er det 50 år siden, koncentrationslejrene i Ladelund og Svesing var i brug som udekommendoer for lejren i Neuengamme. I løbet af en kort periode døde flere hundrede fanger af forskellig nationalitet i de to lejre i Nordfrisland. Derfor er det allerede besluttet, at der på Volkstrauertag den 13. november i år bliver en særlig stor gudstjeneste i Ladelund, hvor tidligere fanger og deres pårørende hvert år mødes ved de mange døde fangers sidste hvilested.

Det er muligt, at der samme dag bliver en højtidelighed i Svesing. Her har Nordfrislands amt i den seneste tid arbejdet på at forbedre forholdene ved mindesmærket, der er nabo til et meget forurenset grundstykke. Det var i første omgang planen at gennemføre en mindehøjtidelighed den 26. september, som var dagen, hvor de første fanger ankom til den grusomme lejr i Svesing, men det har af tidsmæssige årsager ikke kunnet gennemføres.

Flensborg Avis 30/7-94

A·P·MØLLER

På de syv have -
under den syttakkede
stjerne

Den 19. september 1994 arresterede tysk gestapo 1965 danske politifolk

For de arresterede politifolk fulgte 7 måneder i koncentrationslejrene. Neuengamme og Buchenwald og en tid i tyske krigsfangelejre. Det blev 7 måneder med rystende oplevelser. 81 døde i lejrene. 134 døde senere som følge af sygdom, der var pådraget under deportationen, og 322 søgte deres afsked på grund af sygdom, der var pådraget under deres ophold i tyske koncentrationslejre.

Her fortæller en af de arresteredes hustruer om, hvordan det var at være ramt af terroraktioner.

Politienke fortæller om 19. september 1944

Den indledte en tid fuld af spænding

Af Elsebeth Westergård, Hvidovre

Nu da vi har oplevet 50-året for politiets deportation til de tyske koncentrationslejre, og der er skrevet en del om politiets oplevelser der, kunne jeg tænke mig at skrive lidt om, hvordan den onde tid var for os »politienker«.

Den 19. september var en skøn dag med solskin, og alt tegnede godt. Min mand var mødt på tjeneste kl. 7.00 og skulle komme hjem kl. 15.00, men kl. 12.00 blev der luftalarm, og ganske kort tid efter ringede det på min dør. Udenfor stod en fremmed ung mand. »Må jeg få din mands karabin« bad han om, for som han også sagde: »Tyskerne har taget politiet«.

Her lå selvfølgelig intet gevær. Det blev opbevaret på stationen. Jeg blev naturligvis meget chokeret og efter at have fået en til at se efter min datter, cyklede jeg til politistationen for ved selvsyn at få bekræftet, at det var sandt.

Overført til Alsgades skole

Udenfor stationen stod en tysk soldat vagt, og jeg fik oplyst, at politiet var overført til Alsgades skole.

Det blev en svær tid for os alle. Vi ventede på at høre nyt. Efter nogle dage fik vi via Røde Kors underretning om, at politiet var deporteret til Tyskland.

Efter nogen tid flyttede jeg med min datter hjem til mine

forældre. Her kom jeg i forbindelse med en anden politikone, som boede i nærheden med sin datter hos sine forældre.

Veninder for livet

Vi blev veninder for livet, og da vi bor i nærheden, ses vi stadig. Senere fik vi kontakt med andre politikoner, og vi støttede og hjalp hinanden.

Efter et par måneder begyndte vi at modtage post fra vore mænd - 1 brev på 15 linier skrevet på tysk om måneden. Vi skulle også skrive på tysk, og kun 1 brev om måneden.

Alle breve, vi fik, indeholdt en bøn om at sende mad. Det stod jo meget slemt til, hvor de var.

Vi forsøgte også at sende så meget, vi måtte. Engang indeholdt min pakke også et par

hvide skjorter og et par nykridtede tennissko. Det kom der megen morskab ud af.

Senere strikkede jeg en dejlig varm sweater og sendte et par træskostøvler med, men den pakke modtog min mand aldrig. Der var nok en tysker, som kunne bruge dem.

Da min veninde og jeg begge var gravide og havde hørt rygter om, at vore mænd kunne komme hjem på det grundlag, tog vi ind til tyskerne på Politigården og forhørte os, om der var noget om det. Men der var ikke noget at gøre.

Vi fødte begge på den samme fødeklinik den 3.2. 1945, og begge fik en dejlig dreng. Det var fint, især da vi jo begge havde en pige i forvejen.

Vi lå på samme stue, og om aftenen, når de andre havde besøg af deres mænd, måtte vi jo trøste hinanden.

Da vi kom hjem, tog vi ind til tyskerne på Politigården for at få sendt telegram til vore mænd med besked om den overståede fødsel, og at de havde fået en dreng hver.

Min mand fik først besked, da han modtog en pakke fra mig, og hvor jeg havde skjult et lille brev i en pakke cigaretter.

Tiden gik, og vi ventede bare på breve fra vore mænd. Vi var meget urolige for dem, for nu var der flere og flere, som satte livet til dernede. Det kunne vi jo læse i avisernes dødsannoncer.

Nu et brev om ugen - og på dansk!

Efter jul måtte vore mænd skrive en gang om ugen og på

dansk, og vi måtte også skrive en gang ugentlig også på dansk, det var jo noget nemmere.

Jeg flyttede hjem i min lejlighed med mine to børn. Jeg kunne jo ikke blive ved med at bo hos mine forældre.

Men så sidst i april skulle politiet, som nu var kommet til Frøslevlejren, overføres til Sverige. Turen foregik med tog - et sandt triumftog - for de holdt undervejs, og der var mange mennesker og pårørende for at hilse på dem.

I Fredericia overnattede de, og en politimand havde mulighed for at ringe til sin kone og tale med hende. Han bad hende om at meddele så mange som muligt af os, at toget ville holde på Hvidovre station på et bestemt tidspunkt næste dag.

Vi var mange, der mødte op næste dag allerede over middag. Vi ventede i mange timer. Nogle måtte desværre gå hjem, for de havde jo børn derhjemme.

Det begyndte at blive sent på eftermiddagen, så Ingerlise og jeg måtte også gå.

Halvvejs hjemme hørte vi toget. »Åh, nu kommer de«, råbte vi og begyndte at løbe, men det gik ikke hurtigt nok, så da der kom 2 mand på cykler, næsten rev vi dem af cyklerne og satte os op på cyklens stang og gav dem ordre til at køre hurtigt til stationen.

Ingerlise traf sin mand, mens jeg løb langs togstammen og råbte min mands navn, indtil en tysk soldat hev mig op i toget, og der stod en kollega til min mand.

Han sagde: »Hold kæft -

Nationernes gade, hvor 18 monumenter stående i en lang imponerende række repræsenterende de 18 nationer, der havde fanger i lejren, og deriblandt også Danmark, som billedet viser.

Bernhardt er stået af i Roskilde. « Pluselig kørte toget. Jeg kunne ikke nå at komme af - ingen penge og intet legitimationskort.

Toget holdt på Hovedbanegården. Det var nu mørk aften, og jeg tog en taxa hjem. Jeg fik ikke megen søvn den nat, for hvor var han henne?

Hen på eftermiddagen næste dag kom Bernhardt hjem. De var to, som hoppede af, og de havde fået hjælp af et par frihedskæmpere, som havde givet dem husly, tøj og penge.

Stor gensynsglæde

Der var stor gensynsglæde, men vi fik også travlt med at få pakket tøj og børn og så komme af sted til mine forældre.

Bernhardt ringede til en soldaterkammerat, som havde en bondegård i Greve, og forhørte ham, om vi kunne bo der, til freden kom. Det fik vi lov til.

Vi boede der vel 12 dage indtil den 5. maj. Det kan nok være, at der blev et leben på gården den 4. maj om aftenen, da budskabet om freden lød. Hele laden var spækket med våben, og der kom mange for at afhente dem.

Begge vore mænd blev sygepensionerede som 60-årige. Helbredet var ikke godt. Vore mænd lever ikke mere. Begge fik en uhelbredelig sygdom som 70-årige, og begge døde året efter.

Anna-Lise Clausen

25 år i Frihedsfonden

Kontorchef i Frihedsfonden, Anna-Lise Clausen

Den 15. oktober kan Frihedsfondens nuværende kontorchef se tilbage på 25 års virke i Frihedsfonden.

Det er sikkert ikke nødvendigt at bringe en nærmere præsentation af Anna-Lise Clausen, der jo nok er de fleste af dette blads læsere bekendt.

Anna-Lise Clausen blev af daværende kontorchef Dige ansat til noget midlertidigt vikararbejde, men såvel det midlertidige som det vikarbetonede forsvandt hurtigt, da hun med liv og sjæl og en særlig indføling med opgaven af-

slørede store evner, for ikke at sige talenter, for de ofte specielle opgaver, der hører Frihedsfonden til.

Kontoret var jo henlagt til 4. Maj Kollegiet på Frederiksberg - og i mange år blev 4. Maj Kollegiets administrative arbejde ordnet af Frihedsfonden. Også dette faldt i Anna-Lise Clausens lod, og hun blev en myndig, skrap og højtelsket mor for alumnerne, der oprigtigt gav udtryk for deres taknemmelighed for hendes virke og sorg over hendes bortrejse, da Fonden flyttede til Æbeløgade.

Frihedsfonden skulle jo oprindeligt kun vare 5-10 år - og så fandt man atter og atter ud af, at der endnu var opgaver, der skulle løses - så vi nu nærmer os de 50 år for Fondens oprettelse, og måske nu for alvor nærmer os dens afslutning.

Men som Anna-Lise selv siger - næppe nogen i Danmark er blevet opsagt så ofte som hun. Hver gang der har været tale om ophør, har hun fået at vide, at hun jo nok skulle begynde at søge efter nye græsange - og ingen i Danmark har med garanti taget disse rumlerier mere afslappet og uforstyret.

Thorhild Dige, der var kendt af alle, forlod kontorchefposten og blev afløst af Frode Toft. Ved hans død i 1986 blev Anna-Lise helt klart udpeget som hans efterfølger og har siden med sædvanlig

myndig hånd været Frihedsfondens egentlige leder.

Hun har i alle disse år oparbejdet et formidabelt kendskab til klienterne og har tilpasset sig en viden om »den gang«, som ud over det historiske har en menneskelig dimension, historikere - og embedsmænd mangler.

Dertil kommer noget meget væsentligt, at hun også har opbygget et tillidsforhold til de myndigheder, vi har stadig kontakt med, og der står i dag en god portion respekt om hendes person.

Jeg har personligt været imponeret af det engagement, hun demonstrerer, når det drejer sig om at hjælpe en klient - den varme og indlevelse med hvilken hun behandler klientens sag, og hvor gal hun kan blive, når nogen søger at »snøre« hende.

Uden at ville forklejne nogen - og slet ikke de interesserede piger, der hjælper i det daglige, og de mange støtter, Frihedsfonden til stadighed kan trække på, så er det ikke for meget sagt, at Frihedsfonden ER Anna-Lise Clausen.

Vi hilser hende på dagen med en tak for de 25 år og et håb om, at hun vil holde skruen i vandet til den slutning, der nu nærmer sig for Frihedsfonden.

Ole Lippmann

Kurrejser til Slovakiet og Ungarn

14 dage: Kr. 7500,- / 21 dage: Kr. 8900,- inkl.:

Helpension, lægeundersøgelse, behandling, m./fly t/r. Rabat for grupper.

Venligst rekvirer program hos:

FLEX REJSER

Østergade 30 - 4700 Næstved på telefon: 55 77 77 64. Mandag til fredag: kl. 10.00 - 17.30.

For mild overfor nynazister

BONN: Tysklands store socialdemokratiske oppositionsparti, SPD, beskyldte fredag forbundskansler Helmut Kohl for at være for mild overfor nynazistisk vold, og det udtalte, at det ville tage emnet op under valgkampen forud for valget den 16. oktober.

SPDs generalsekretær i parti hovedkvarteret i Bonn, Günter Verheugen, sagde at Kohls centrumhøjre koalition ikke havde udvist tilstrækkelig beslutsomhed i kampen mod, hvad han kaldte en foruroligende stigning i højre-ekstremistiske angreb på udlændinge og jøder.

- Anti-semitiske og fremmedhadiske angreb tager til på en uacceptabel måde, sagde Verheugen på et pressemøde.

Bernadottegården i Roskilde

Afholdt 18-års fødselsdag d. 29. august 1994

Bernadottegården blev 18 år, og det blev fejret med manér. Det var rengvejr i morgentimerne og man var spændt på, om det blev tørvejr. Alt indendørs var parat, der var dækket op til ca. 180 deltagere med runde borde til 10 + på 1. sal borde til 5, bordene var dækket op i rødt/hvidt og blåt - meget fint.

Det var mest for beboerne, daghjemmet og personale samt få indbudte bl.a. formanden for Sammenslutningen af Danske Fanger fra Frihedskampen 1940-45 Jakob Jensen, Anna-Lise Clausen fra Frihedsfonden, bestyrelsen fra Bernadottegården og Bernadottegårdens Venner, alle var i godt humør, for vi skulle jo til fødselsdag.

Kl. 11.00 gik vi ud til Mindeegen og -sten for Folke Bernadotte, og der stod Robert og Hans med Bernadottegårdens fane. Forstanderen bød velkommen, hvorefter vi sang »Danmark, nu blunder den lyse nat«. Forstanderen gav derefter ordet til Jakob Jensen, der skulle holde talen, hvilket gav nogle tankevækkende ting hos os, der hørte ham. Imens Jakob talte brød solen frem hvilket Jakob også bemærkede.

Derefter takkede forstanderen for talen som var inspirerende og gav stof til eftertanke, hvorefter vi sang »Venner ser på Danmarks kort« og til sidst »En lærke letted«. Vejret holdt - men det begyndte nu at blæse op, og vi gik alle ind til de smukke borde.

Forstanderen bød velkommen og gav en orientering om, hvordan det var planlagt, at fødselsdagen skulle forløbe.

Vi fik dyreryg med tilbehør og til dessert ualmindelig god flødefromage - med alt godt i.

Forstanderen indledte med en stor tak til alt personalet på Bernadottegården for den gode samarbejdsånd og loyalitet, alle udviste.

Gave på 5.000.- kr.

Derefter holdt formanden for Bernadottegårdens Venner V. Brinck Henriksen sin

tale - et tillykke med fødselsdagen og tak, fordi Bernadottegårdens Venner var indbudt, og dernæst meddelelse - en donation af et værelse med en check på kr. 5000.- som udelukkende skulle gå til beboernes velfærd, blev overrakt til formanden for Bernadottegården Mogens Henrik Nielsen, som lovede at penge blev brugt til beboernes velfærd, og samtidig takkede han Bernadottegårdens Venner for al deres hjælp på Bernadottegården, hvilken man var meget glad for, samt for det gode samarbejde, der var her.

Under middagen spillede Jørgen Hansen en dæmpet og behagelig musik.

Anna-Lise Clausen fra Frihedsfonden overrakte også en check på kr. 1000.- til en kringle eller lidt godt til beboerne. Igen takkede formanden for Bernadottegården.

Ja, hvad der nu skete, det drømmer I ikke om - men vi har jo et par dejlige sygeplejersker i blok I, som af og til er lidt sprælske, men det er jo det, der skal til engang imellem. De sang og dansede og vendte enden ud mod publikum og trak op i skørterne. Der var vist ikke et øje tørt - tak piger.

Emmy Reitofte takkede for taler og optræden og meddelte, at Kai Løvring desværre var forhindret i at komme - man af Flemming Krøl var kommet i stedet for. Han var bare god.

Vi havde også 10- og 15- års jubilare. De fik overrakt et par flasker og en buket i vore farver - hjertelig tillykke.

Forstanderen fortalte endvidere - at man efter kaffen ville gå op i Blok II, hvor donationen af værelset skulle finde sted. Der var anrettet Lambrusco og lidt snakes, efter donationen.

Det var Bernadottegårdens Venners formand, der afslørede pladen, og beboeren var utrolig glad for den.

En god og begivenhedsrig dag var forbi.

J.F.

Frihedsmuseet lukker

- og genåbner den 5. maj 1995

August var sidste chance for den, der ville kaste et blik på Frihedsmuseets udstilling, som siden 1957 har fortalt over 5 millioner danskere og udlændige om besættelsestiden og modstandsbevægelsen 1940-45. Museet lukkede den 1. september for at genåbne i fornyet skikkelse på 50-årsdagen for befrielsen den 5. maj 1995.

I 1990 fyldte dronning Margrethe som bekendt 50 år, og i den anledning blev der udsendt en erindringsmønt. 2 millioner kr. af overskuddet fra salget af denne mønt blev via Industriministeriet givet til Frihedsmuseet til ombygning af udstillingen, og siden da er tiden udnyttet til planlægning og forberedelser.

Nogle vil sikkert spørge, om det nu er nødvendigt. Besættelsestiden ændrer sig jo ikke, så hvorfor lave om på udstillingen? Næh, besættelsestiden ændrer sig ikke, men det gør publikum. Da Frihedsmuseet åbnede i 1957, havde alle voksne endnu en personlig erindring om krigsårene, så der var meget, man ikke behøvede forklare. I dag udgøres en ottendedel af de besøgende af skoleklasser, og mere end halvdelen af de besøgende er udenlandske turister. Udstillingen skal derfor være forståelig for børn og voksne, der ikke selv har oplevet krigen, og de udenlandske besøgende skal kunne sætte udviklingen i Danmark i forbindelse med noget, de selv kender til.

En anden ting, som ændrer sig, er vores viden om perioden. Faktisk er besættelsestiden den periode af danmarkshistorien, som der oftest skrives om og forskes i, og al denne nye viden skal selvfølgelig genspejle sig i Frihedsmuseets udstilling.

Endelig bliver udstillingen også gjort mere levende i måden, tingene fortælles på. Ved genåbningen den 5. maj næste år vil publikum bl.a. kunne opleve, at modstandsfolk fortæller om deres egne oplevelser på små videoskærme rundt omkring i udstillingen.

En enkelt ulempe er der ved projektet. Man vil sikkert ønske at markere 50-året for befrielsen mange steder rundt om i landet, og i den slags situationer plejer lokale museer og biblioteker at kunne hente lidt hjælp på Frihedsmuseet. Sådan bliver det desværre ikke denne gang. Ganske vist er det kun udstillingen der lukker helt. Men medarbejderne i museets forskellige arkiver får hænderne fulde med arbejde på grund af nyopstillingen, så desværre må vi indskrænke vores service over for offentligheden til det aller mest nødvendige.

Med venlig hilsen
Esben Kjeldbæk
museumsinspektør

Demonstration i kz-lejr

BONN: Den tidligere koncentrationslejr fra Hitler-tiden Buchenwald ved Weimar var i weekenden rammen om en demonstration mod højreekstremisme og nynazisme, efter at 22 unge nynazister forøvede hærværk mod kz-lejrens mindepark for to uger siden. Fra 1937 til 1945 blev en kvart million mennesker fra 32 nationer deporteret til kz-lejren. 56.500 mennesker omkom i Buchenwald. Blandt de omkomne var også danske modstandsfolk og medlemmer af det internerede danske politikorps.

(8.8.94)

Helbred er hvordan man har det.
Modstandskraft er som man tar det.

Piet Hein

Terrorismen i Tyskland

Af ambassadør K.E. Tygesen, Bonn

Udlandet er med rette opskræmt, når der igen marcheres og råbes nazi-slagord i tyske gader. Når folk forfølges og slås ned på grund af deres hudfarve, eller fordi de er handicappede, vækker det mindelser om en tid og om et brutalt regime i Tyskland, som ingen ønsker at gense.

Tysklands naboer og venner skal imidlertid huske, at det ikke kun er os, der ser med afsky og forfærdelse på nynazistiske udskjelser i Tyskland. Tyskerne flest er lige så forfærdede som vi.

I Tyskland var der i 1993 efter Indenrigsministeriets oplysninger godt 42.000 personer, der havde et tilhørsforhold til højreekstremistiske organisationer. Det er i sig selv ikke ret mange i en befolkning på godt 80 mio. Her til kommer, at de er delt op på knap 80 forskellige organisationer, hvoraf kun een har over 25.000 medlemmer og resten i sagens natur kun et meget beskedent antal. I modsætning til visse andre europæiske lande har højreekstremismen i Tyskland indtil nu ikke været særlig tæt organiseret, idet de mange små foreninger og organisationer kun har haft ringe kontakt med hinanden. På det seneste er der dog tegn på, at dette er ved at ændre sig.

At bekæmpe med argumenter

I de ovennævnte tal er ikke inkluderet partiet »Republikanerne«. Der foreligger ganske vist holdepunkter for, at der udgår højreekstremistiske bestræbelser fra dette parti, men indtil nu har Indenrigsministeren i Bonn ikke villet karakterisere Republikanerne som et højreekstremistisk parti. Ikke alle hans kolleger på delstatsniveau har været enige med ham, og i visse delstater overvåger politiet Republikanerne. Partiet har ved nogle valg klart spærregrænsen og har således - omend i ringe omfang - vundet mandater på kommunalt og på delstatsniveau. Der føres en løbende debat om, hvorvidt partiet

skal forbydes, men bl.a. forbundskansler Kohl finder dette uklogt. Som han siger, skal også højreekstremistiske politiske synspunkter bekæmpes med argumenter og ikke med forbud. Skulle imidlertid Republikanerne en dag udvikle sig til at være facade for andre og mere voldelige højreekstremistiske organisationer, må det betragtes som givet, at partiet systematisk vil blive overvåget af politiet.

De tyske højreekstremisters voldshandlinger er blevet kendt og berygtet over hele verden. Bynavne som Hoyerswerda, Rostock og Solingen står for vold, brand og mord. I 1993 mistede, ved 3 højreekstremistiske voldshandlinger, 7 mennesker livet, heraf var de 6 udlændinge og et menneske, der af gerningsmændene blev anset for venstreorienteret. Typisk var, at i alle tilfælde var gerningsmændene mellem 16 og 24 år.

I alt blev der i 1993 i Tyskland begået 2.232 voldshandlinger med bevist eller formodet højreekstremistisk baggrund. Der er tale om et lille fald fra 1992, hvor der blev begået 2.639 voldshandlinger af denne type. Det er for tidligt at sige, om man tør håbe på, at dette er begyndelsen på en nedadgående trend, men i øvrigt har der, jfr. nedenstående oversigt, været tale om en voldsom stigning i højreekstremistiske voldshandlinger siden 1990 - det år, hvor Vest- og Østtyskland blev forenet.

Ser man på de forskellige typer højreekstremistiske voldshandlinger, var der i 1993, jfr. nedenstående oversigt, tale om et fald fra 1992, hvad angår ildspåsættelse og grov beskadigelse af fremmed ejendom, hvorimod vold med legemsbeskadigelse til følge er taget til.

I Tyskland spørges ofte, om myndighederne går frem med samme hårdhed og konsekvens over for højreekstremismen, som tilfældet har været med de voldshandlinger, som venstre-fløjens ekstremister har haft ansvaret for. Svaret er ja, men der er i dag betydeligt flere voldshandlinger, der har deres

baggrund i den højre side af spektret end i den venstre. I alt tegnede i 1993 gerningsmænd med baggrund i venstreekstremismen sig for 1.357 voldshandlinger, hvoraf kun 1 mordforsøg.

I dag tales der ikke så meget om faren fra venstreradikale terrororganisationer, som tilfældet var for nogle år siden, men myndighederne skønner, at denne fare forsat består.

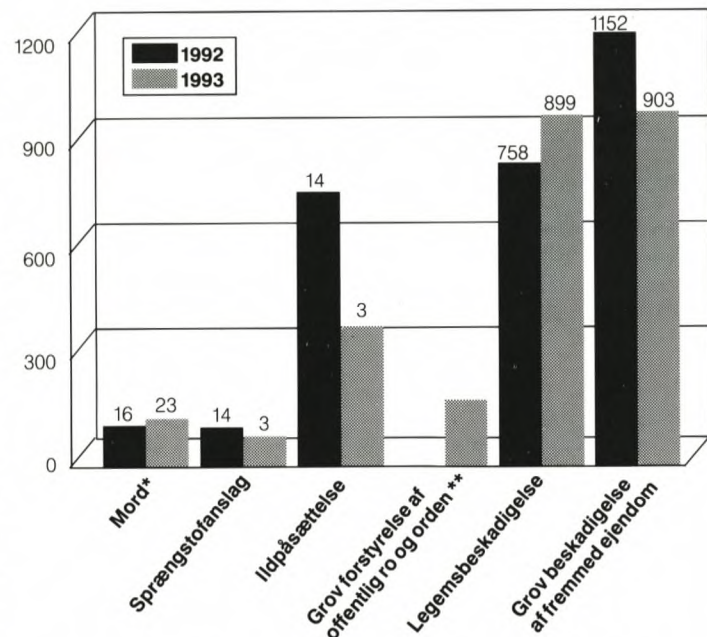
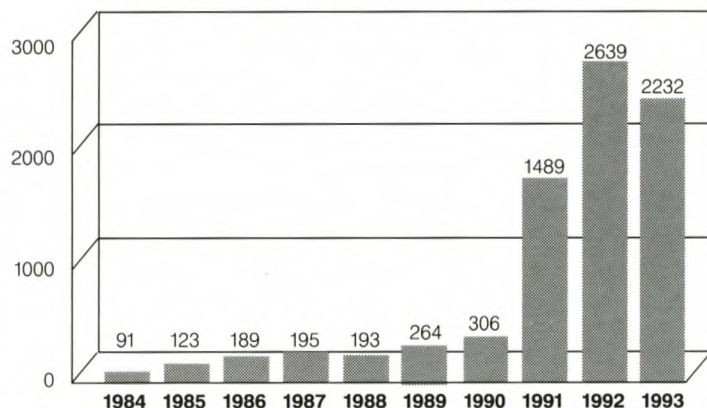
Forskel mellem ofrene

Man skal være opmærksom på, at der er en væsentlig forskel mellem ofrene for terroren fra højre og dem, der udsættes for terror fra venstre. De sidste er som regel fremtrædende personer i samfundet, medens højreekstremismen især lader det gå ud over folk, der ser anderledes ud. Det er altid svært at

beskytte folk mod terroranslag, og selv om ingen kan være sikker, er der næppe tvivl om, at det er lettere at beskytte nogle få prominente end de mange, hvis »forbrydelse« er et efter voldsmændenes opfattelse forkert udseende.

Den tyske retsstat sætter alle sine midler ind på at bekæmpe terrorismen, hvad enten den kommer fra venstre eller fra højre. Terrorismen har meget ringe klangbund i befolkningen, hvor mange endnu kun alt for tydeligt husker, hvad såkaldt politisk motiveret vold tidligere har bragt Tyskland af ulykker. Der er næppe tvivl om, at det tyske demokrati er stærkt nok til, at det ved hjælp af retsstansens midler vil kunne holde terrorismen i skak - måske en dag endeligt få bugt med den.

Højreekstremistiske voldshandlinger

*) Tallet for 1993 indeholder fuldbyrdede og forsøgte mord. (3 fuldbyrdede, 20 forsøgte mord). I 1992 blev mordforsøg ikke registreret særskilt.

**) I 1992 blev grov forstyrrelse af offentlig ro og orden ikke registreret særskilt.

Breve fra læserne

af efterkrigs personer som ingen, absolut ingen følelser har for de ugeringer, der blev begået af Schalburgkorpsets medlemmer. Man siger: »Han har udstået sin straf, og bærer hver dag en byrde« og »Iøvrigt har vi, i bestyrelsen, tilgivet ham«. Man må spørge, for hvad?

Sandheden er, at disse personer tydeligvis er ganske uvidende om besættelsestiden, og brugte BSJ som historisk garant for de forhold. De siger, de vil bekæmpe nazismen. Oplysende materialer, som er tilsendt FMN, kan end ikke være blevet læst - de havde jo BSJ, som vitterlig har en stor viden om nazismen. Ikke uinteressant set med modstandsfolks øjne!

Vedr. medlemsafgangen: overrabbiner Bent Melchior har udmeldt sig - fagforeningerne, der var med ved starten af FMN, kan/vil ikke støtte FMN. Forhåbentligt gælder dette også LO, som det påstås har sluttet tæt op omkring FMN.

Vedr. regnskabet for 1993, så er det mere end diskutabelt. End ikke et medlems krav om at få udleveret to fjernede sider i det revisorgodkendte regnskab, har ført

til, at de er udleveret. Hvorfor mon ikke? Det bør føre til en uvildig undersøgelse, specielt da der i FMN er indgået tilskud fra EU- og Tipsmidlerne.

Om FMNs tavshed skyldes, at man afventer resultatet af BSJs sagsanlæg mod de fire modstandsfolk og nu holder lav profil, er det også umuligt at få at vide som medlem.

Annie Holck, Hobro

Hjemmeværnets Landshistoriske Selskab er oprettet 29. maj 1988 på privat initiativ og drives udelukkende for private midler med det formål at støtte aktiviteter, der kan styrke det historiske arbejde omkring Hjemmeværnet, herunder den selvejende institution »Hjemmeværnsmuseet« i Frøslev.

Selskabet fungerer som paraply-organisation for alle regionale historiske foreninger med tilknytning til Hjemmeværnet og de nu nedlagte kvindekorps og afholder møder, konferencer og kurser for disses medlemmer samt udgiver årsskrifter med hjemmевærnshistorisk indhold.

Selskabets højeste myndighed, sendemandsmødet, vælger bestyrelsen, der bl.a. består af repræsentanter for de regionale historiske selskaber, ligesom de 3 hjemmевærnsgrene er repræsenteret.

Som medlem optages enkeltpersoner, foreninger (herunder støtteforeninger), selskaber, virksomheder og institutioner med tilknytning til eller interesse for det frivillige forsvar.

Da Hjemmeværnets Landshistoriske Selskab ikke modtager tilskud fra Hjemmeværnet, er frivillige bidrag til Selskabets aktiviteter særdeles velkomne og kan indbetales på girokonto **8 12 28 06**, ligesom alle henvendelser vedrørende Selskabet gerne besvares af undertegnede.

*Med venlig hilsen
Thorkild E. Hansen
Landsformand*

LØVENS KEMISKE FABRIK

1995 vil blive præget af mange festligheder og arrangementer i anledning af Danmarks befrielse.

FV-Frihedskampens Veteraner har besluttet at indlede befrielsesarrangementerne med den 9. april - på 55 års dagen for besættelsen at markere Danmarks tak til USA ved opsætning af en takkeplade i Washington.

USAs nye ambassadør Edward E. Elson har på vore vegne henvendt sig til USAs vicepræsident Gore og sikret, at den danske minde- og takkeplade vil blive opsat i Arlington National Cemetery. Der vil blive plantet tre egetræer efterkommere af de tusindårige ege i Jægerspris. Pladen vil blive påsat een af de sten fra Snekkersten, hvor danske flygtninge har sat deres fod på vej til friheden i Sverige.

FV-Frihedskampens Veteraner vil samtidig den 9. april med udenrigsminister Niels Helveg Petersens anbefaling og tilladelse opsætte en mindeplade for nu afdøde ambassadør Henrik Kaufmann, der var en af Danmarks første frihedskæmpere, idet han straks efter besættelsen erklærede sig som fri gesandt og således var med til at starte de frie danske i den allierede verden.

Grupperejse for 90 deltagere

I forbindelse med disse to begivenheder i USA vil FV-Frihedskampens Veteraner arrangere en grupperejse for 90 deltagere.

Gruppen vil foruden at deltage i højtidelighederne i Washington den 9. april 1995 blive inviteret om aftenen til buffet-reception på den danske ambassade. Dagens fro-

kost vil blive spist i Capitol. Der vil desuden muligvis blive besøg i Det Hvide Hus.

Vore modstandskammerater, der i dag lever i USA, vil deltage i alle vore arrangementer.

På vej til New York med bus vil der blive aflagt besøg i Philadelphia med højtidelighed ved USAs frihedsklokke.

I New York vil gruppen blive inviteret til morgenbuffet af den jødiske organisation Bnai Brith på United Nations Plaza efterfulgt af besøg i FN's bygning.

Med Victor Borge Manhattan rundt

Victor Borge vil invitere gruppen på en rundtur om Manhattan med besøg på den lille ø med Frihedsgudinden.

1972 havde FV også en gruppe-rejse med 199 deltagere, der blev en uforglemmelig rejse for alle deltagere. Desværre kan kun 90 være med denne gang. Vi har derfor besluttet, at der trækkes lod om deltagelsen blandt de, der har tilmeldt sig - skriftligt - senest 20. november til FVs formand, Svenn Seehusen, Lindegårdsvej 44, 2920 Charlottenlund.

Kammerater fra vore broderforeninger er velkomne i USA-turen.

Det tekniske rejsearrangement vil blive varetaget af DANE-TOURS, Bredgade 31, 1260 Kbh. K., tlf. 33 13 34 35 (Kristian Mathiasen). Afgang bliver fredag den 7. april 1995 med Icelandair til Washington og hjem fra New York med ankomst til København lørdag den 15. april. Der vil blive mulighed for at forlænge opholdet i New York efter aftale med DANE-TOURS.

Prisen bliver i dobbeltværelse kr. 9.350 og i enkeltværelse kr. 11.500. Prisen indbefatter fly, hotel, bustransporter, bl.a. rundture i Washington og New York, transport til arrangementer, morgenmad, 4 frokoster og farvel-middag i New York. Endvidere rejseforsikring (sygdom), samt skatter og afgifter i Danmark og USA.

Træk af Socialministeriets arbejde under besættelsen

Af departementschef H. H. Koch i samarbejde med fuldmægtigene Svend Hansen og Finn Nielsen

Den 13.-14. februar 1945 afhentedes en mand i Neuengamme, og den 17. februar afgik en konvoj, bestående af en personvogn, en ambulance, en rutebil og en lastvogn til Mühlberg for at hente 27 politifolk. Konvojen kom tilbage den 24. februar med ialt 42 mand, et særdeles glædeligt resultat.

Den 23. februar afsendtes en personvogn, en ambulance, en rutebil og en lastvogn til Neuengamme, hvorfra der hjemførtes 31 såkaldte »associale«, der efter at være ført til København blev løsladt, og en politisk fange, der blev interneret i Frøslev-lejren.

En den 4. marts udsendt ekspedition efter »associale« måtte vende hjem uden resultat, idet ingen af dem, der skulle hentes, var til stede i lejren, men var på udekommadoer. Ved denne lejlighed aflagde den ledsagende læge besøg hos den frygtede chef for lejren i Bergen Belsen, Joseph Kramer, der gjorde et højst utiltalende indtryk. I hans kontor hang på væggen en gul og en sort flodhestepisk.

87 hvidmalede køretøjer

Medens alle de foran omtalte mindre transportere blev gennemført, udelukkende på dansk initiativ og med dansk materiel, førte grev Folke Bernadotte i slutningen af februar 1945 sine velkendte forhandlinger med Himmler, der resulterede i udsendelsen af det store svenske Røde Kors Detachment. Detachmentet, der passerede den danske grænse til Tyskland den 12. marts og bestod af 87 hvidmalede køretøjer, havde i overensstemmelse med aftalen med Himmler til opgave at samle alle danske og norske internerede og tugthusfanger i Neuengamme. Svenskerne skulle endvidere have adgang til lejren for at organisere hjælpevirksomheden der,

bl.a. oprettedes en svensk lægetjeneste i lejren for de norske og danske fanger.

Samtidig med at denne svenske indsats foregik, fortsattes fra dansk side bestræbelserne for at få flere hjemført. Den 12. marts afgik således en konvoj bestående af 1 personvogn, 2 ambulancer, 3 busser og 1 lastvogn til Buchenwald. Konvojen vendte tilbage den 18. marts med 75 politifolk til internering i Frøslevlejren. Med denne konvoj fulgte endvidere fra Neuengamme 22 »associale«, der den følgende dag blev sendt til deres hjem.

Den 13. marts afsendtes 2 køretøjer, en til Neuengamme, bestående af 3 ambulancer, 4 busser, heraf een med påhængsvogn, og 1 lastvogn, samt en til Mühlberg, bestående af 1 personvogn, 2 ambulancer, 2 busser og 1 lastvogn. Neuengamme-ekspeditionen vendte tilbage den 17. marts med 70 grænsegendarmere, af hvilke 69 straks blev løsladt fra Frøslevlejren, og 30 »associale«, der ligeledes blev løsladt og sendt til deres hjem efter et par dages ophold på karantænestationen. Den sidste af de 70 gendarmere blev løsladt nogle dage senere.

Transporten til Mühlberg vendte tilbage til Danmark den 21. marts med 65 ret medtagne politibetjente. Under denne tur blev een af lederne såret i det ene ben under et flyverangreb.

Der blev nu et ophold i transportvirksomheden fra dansk side, men svensk Røde Kors arbejdede støt i Tyskland på den opgave, de havde fået lov til at påtage sig med samling af alle norske og danske fanger i Neuengamme.

Halvdelen af svenskerne kaldt hjem

I slutningen af marts måtte imidlertid halvdelen af det svenske detachment vende tilbage til Sverige, fordi en del af det personale, der var stil-

Hvad der bor i et folk, har sangen til tolk.

(Fra en dansk ungdomssang)

let til rådighed af den svenske hær, ikke længere havde orlov. Da frontforskydningerne gjorde en fremskyndelse af arbejdet nødvendig, og da en hurtig evakuering af Neuengamme kunne blive påkrævet, udrustedes der i påskedagene fra dansk side 2 store konvojer, en bestående af 2 personvogne, 12 ambulancer, 11 busser og 6 lastvogne, og en anden bestående af 2 personvogne, 2 ambulancer, 22 busser, 1 lastvogn og 1 motorcykel. Disse konvojer blev stillet til rådighed for detachementet, der havde hovedkvarter i Friedrichsruh ved Hamburg.

Det vil føre for vidt i enkeltheder at gå ind på det store arbejde, der i den følgende tid og indtil kapitulationen blev udført, men nogle hovedtræk og karakteristiske enkeltheder skal anføres.

Udrustningerne af konvojerne var som tidligere nævnt foregået på Seruminstitutet i København, men dette arbej-

de blev nu forlagt til karantænestationen i Padborg, dog under samme ledelse som hidtil.

De danske konvojers første opgave blev at føre resten af de deporterede polititjenerte, der nu af svensk Røde Kors var samlet i Neuengamme, tilbage til Danmark. Denne hjemførelse var resultatet af forhandlinger, som den danske minister i Berlin havde ført bl.a. med Kaltenbrunner. Politifolkene ankom den 3. april (450), den 5. april (594) og den 10. april (473). De blev samlet i Frøslevlejren, og den 23. april 1945 blev ca. 1000 af dem overført til Sverige, medens resten, der skulle have været overført den 4. maj, ved udenrigsministeriets mellemkomst, blev frigivet ved Malmøfærgeren i Københavns Frihavn umiddelbart før færgens afgang. Ved overførelsen af de 1000 betjente fra Københavns Frihavn oplevede man iøvrigt, at en gestapomand gned sig fornøjet i hænderne, da be-

tjentene passerede forbi ham ved toldbygningen. Han fandt, at det var nogle gevaldig flotte germanere.

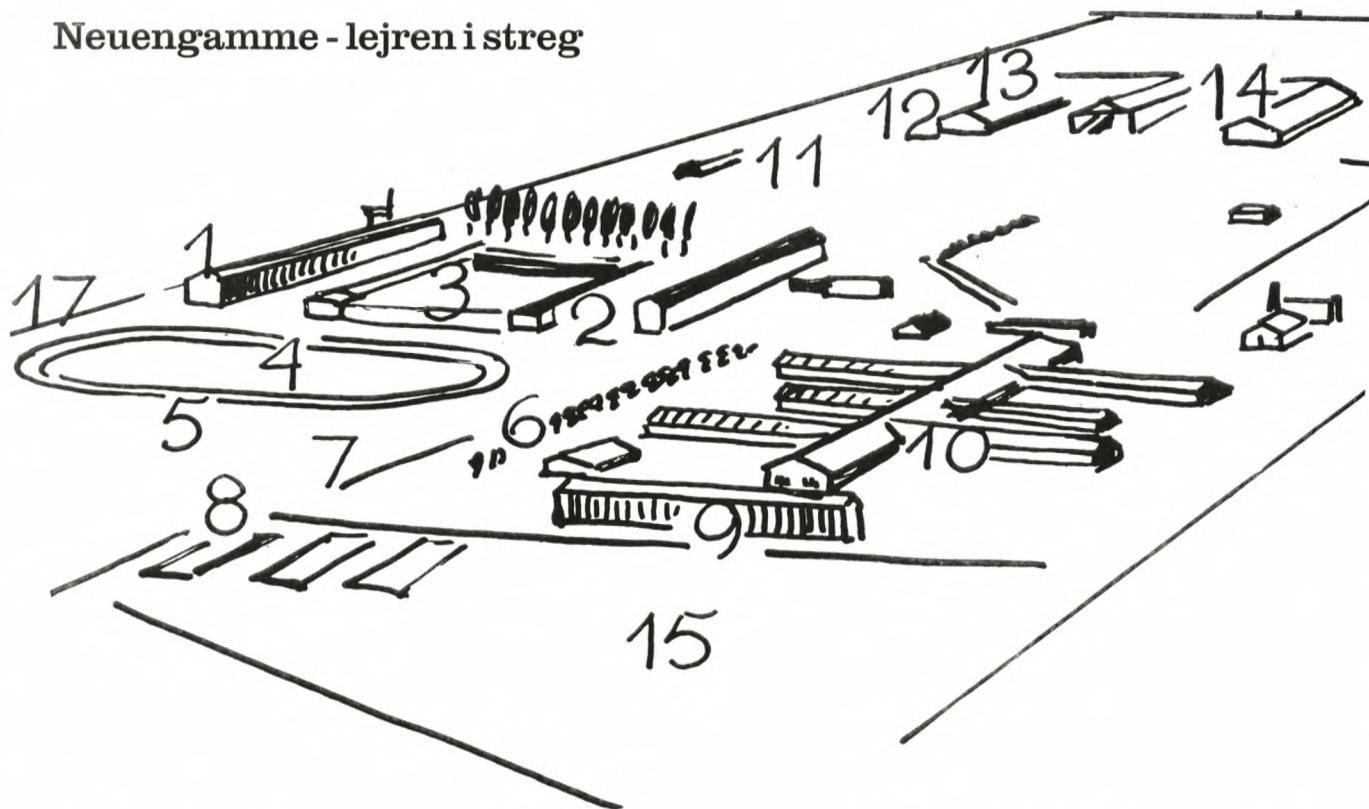
Denne overførelse til Sverige af politifolk var kun en enkelt foreteelse i en større sammenhæng. Grev Bernadotte havde nemlig i begyndelsen af april opnået tilsagn fra tysk side om, at alle syge internerede måtte overføres fra Neuengamme til Sverige, og dette tilsagn udvidedes efterhånden til at omfatte også en række andre internerede.

For at øge de svenske busseres aktionsmulighed i Tyskland blev det almindeligvis ordnet således, at der ved socialministeriets foranstaltning blev sørget for transport gennem Danmark, enten med busser eller med tog, ligesom transporterne mellem Neuengamme og Danmark i stor udstrækning gennemførtes med danske køretøjer.

Tog blev eftertragtet

Efterhånden blev tog det vigtigste befordringsmiddel i Danmark, dels på grund af en togstammes store kapacitet i forhold til busser, dels fordi de mange syge, der skulle overføres, bedre kunne transporteres i tog. Statsbanerne rådede ganske vist ikke over ambulancevogne, men statsbanerne, der såvel i dette spørgsmål som i alle andre, der opstod, var meget imødekommende, gik straks i gang med at omdanne et antal personvogne af den type, der er delt i kun 2 kupeer, til ambulancevogntog. Man fjernede alle sæder og anbragte i stedet for senge i vognene undertiden i een, undertiden i 2 etager. Da det var nærmest umuligt at skaffe sengetøj på dette tidspunkt, måtte man klare sig med papirlagner o.l., medens det med største besvær lykkedes at fremskaffe det fornødne antal tæpper. Ambulancevognene var således vel ikke

Neuengamme - lejren i streg

1. Forvaltning. 2. Køkken. 3. Træbarakker. — Nu fængsel (af sten). 4. Appelplads (nu sportsplads). 5. Revier. Køkken. 7. Buncker (arrest). 8. Krematorium. 9. Hammerwerke (blev aldrig færdigindrettet). 10. Metallwerke. (Pistol-

fabrik. DM. Deutsche Metallwerke). 11. SS-lejr. 12. Motorfabrik for motorer og skibe. 13. Urværker for bomber. 14. Teglværk. 15. D. A. W. Fremstilling af møbler, dele til geværer (af træ) og beslag. 16. Neuengamme. 17. Indgangen til lejren.

Oberstuføreren dr. Rennov måtte Bernadotte ofte forhandle med. Han ses her sammen med datteren

særlig flot udstyrede, men de gjorde ialtfald aldeles fortrinlig gavn.

Hektisk byggeri i Padborg

Omladningen til tog, evt. til busser, af de ankomende internerede, der skulle videre til Sverige, foregik i karantænestationen i Padborg, til hvilken der i forvejen førte jernbanespor. Karantænestationerne ved grænsen er allerede tidligere nævnt, men efter påbegyndelsen af transporterne af syge og andre til Sverige, gennemgik navnlig stationen i Padborg en voldsom udvikling, og der herskede et hektisk nybyggerliv derne. Den sædvanlige inddeling af døgnet til arbejde, hvile og søvn var helt suspenderet. Nye barakker blev rejst, og et betydeligt mandskab blev draget til, læger, sygeplejersker, lotter, C.B.U'ere m.fl.

Det arbejde, der blev udført i Padborg med karantænestationen som centrum, var af en ganske enestående karakter. Når man betænker de hjælpemidler, der var til rådighed, og det meget store pres, der oftest lå på arbejdet, kan man ikke andet end undre sig over, at det hele forløb så tilfredsstillende, som tilfældet var. I løbet af april og de første dage af maj ankom der hver dag, undertiden flere

gange daglig, nye transporter med internerede, der skulle afluses og bispises, helst også bades og hvile, inden rejsen fortsattes mod Sverige. Ikke alle transporter var lige store, men til gengæld var der ofte transporter, der bestod af lutter syge, som måtte undergives en særlig pleje, inden de kunne fortsætte rejsen, og der var da også enkelte meget store transporter, f.eks. omfattede een, som skal omtales lidt nærmere senere hen, 4000 kvinder.

Vanskelighederne var imidlertid ikke altid forbi, når det var lykkedes at få ethold gjort klar til videregående nordpå. Modstandsbevægelsen havde af let forståelige grunde en vis forkærlighed for at sprænge jernbanelinien på vejen fra Padborg til Fredericia, og et oprangeret tog kunne derfor ofte blive hindret i at afgå. De internerede måtte man imidlertid have et sted. De kunne ikke indkvarteres noget sted - det savnede man plads til, og det var desuden af sikkerhedsgrunde risikabelt - og man måtte derfor i største hast disponere om ved omladning i busser og transport i dem f.eks. til Fredericia, hvor et nyt tog i mellemtiden var blevet opstillet.

Store madproblemer

Et særligt problem var beispningen af de internerede. Deres maver var ikke indstillet på altfor kraftig kost, og man foretrak derfor i de fleste tilfælde at træffe aftale med sygehuse undervejs gennem Danmark om levering af passende mad, der blev serveret i togene eller ved busserne. I Padborg leverede Statshospitalet i Sønderborg det meste, medens det i København var Kommunehospitalet, der havde det store arbejde med at bespise alle de mange mennesker. Lejlighedsvis måtte også sygehuse og enkelte tilfælde lokale Røde Kors-afdelinger holde for i denne henseende. Bispningen i København foregik i almindelighed ved Malmøfærgen i Frihavnen. En opgørelse viser, at der fra patientkøkenet på Kommunehospitalet i København i tiden fra den 12. april til den 4. maj er leveret 7.905 portioner morgenmad, 8.268 portioner mid-

dagsmad, 3.496 madpakker, 1.200 stykker franskbrød og 450 stykker franskbrød med bouillon. Der blev desuden serveret store mængder mælk, te og øl m.m. En dag, da presset var særligt stort, serverede hospitalet i Frihavnen 2.040 portioner morgenmad og 2.220 portioner middagsmad. En anden dag blev der leveret morgenmad til 2.251, middag til 730 samt 1.075 madpakker med øl. Der blev fra hospitalets side arbejdet med stor energi, og det var med en beundringsværdig præcision, måltiderne blev serveret. Det må huskes, at de forventede ankomsttider ikke nær altid holdt stik.

Blegdamshospitalet i København var til rådighed på en række andre områder og virkede f.eks. som en slags hotel for det svenske detachement på vej mellem Tyskland og Danmark, og endvidere som depot for forskellige fornödenheder.

Transporterne af danske internerede gennem Danmark gav af og til ministeriet anledning til bekymringer, idet det ikke sjældent hændte, at nogle internerede, skønt tog og busser var bevogtede, gjorde sig usynlige under turen i Danmark. Bekymringerne skyldtes frygt for, at disse spild undervejs skulle blive udnyttet til at gøre en ende på transporterne eller til at fremkalde episoder. Man stod dog fra ministeriets side magtesløst overfor spørgsmålet og måtte lade tingene gå deres gang. Alt for voldsomme demonstrationer fra befolkningens side undervejs gennem Danmark var også et punkt, der indebar en alvorlig fare, og ved en given lejlighed var det på et hængende hår gået galt.

Mange sygetransporter

Imidlertid var jo det, der foregik syd for grænsen i april og begyndelsen af maj, hovedsagen. Det er nævnt, at grev Folke Bernadotte fik tilladelse til at lade syge internerede overføre til Sverige, og fra svensk side udøvede man et meget large skøn ved afgørelsen af, om der forelå en sygdom, der kunne berettiges til overførelse til Sverige.

Den første sygetransport, der bestod af 74 norske, 2

franske og 24 danske kvinder, passerede grænsen den 8. april og overførtes til Sverige den følgende dag. 1 dansk kvinde blev dog frigivet.

Derefter fortsatte sygetransporterne slag i slag. Den 11. april sendtes 49 mænd og 18 kvinder til Sverige. Den 12. april overførtes 101 mænd, befordret i det første ambulancetog gennem Danmark, til Sverige. Den 14. april overførtes 247 mænd, den 16. april 258 mænd, den 18. april 137 mænd og samme dag overførtes 423 jøder, der var blevet hentet i Theresienstadt i svenske busser og undtagelsesvis kørt helt til København i de samme busser.

Denne hjemførelse af jøderne har sin særlige historie, som det vel er værd at give et lille indtryk af. Det af grev Bernadotte opnåede tilsagn om samling af de danske og norske internerede i Neuen-gamme omfattede også jøderne, der var interneret i Theresienstadt, men gennemførelsen af planen for jødernes vedkommende trak i langdrag. Imidlertid tilspidsedes krigssituationen således i begyndelsen af april, at man indså, at der skulle handles hurtigt, hvis man ville nå igennem Sydtykland og tilbage, inden de russiske og amerikanske tropper ville mødes. Telefonforbindelsen mellem det svensk-danske hovedkvarter i Tyskland, der var beliggende i Friederichsruh, og Berlin var meget dårlig, og selv den tyske forbindelsesofficer ved hovedkvarteret, dr. Rennau, havde vanskeligt ved at opnå forbindelse med Reichssicherheitshauptamt i Berlin, hvorunder disse spørgsmål hørte. En dansk læge, som var blevet anmodet om til stadighed at holde sig i nær kontakt med dr. Rennau, og som havde vundet dennes fortrolighed, bragte den 10. april i erfaring, at der var tale om at sende en gestapomand, som overfor lægen havde erklæret, at han ville gøre, hvad han kunne, for at hindre transporten af de danske jøder, til Berlin for at forhandle om spørgsmålet om den pågældende gestapomands indstilling og bad ham om selv at tage til Berlin samtidig med, at han tilbød at køre for ham.

Stiller flere madpakker i udsigt

Dr. Rennau gik ind på forslaget, og efter ankomsten til Berlin den 10. april om eftermiddagen førte dr. Rennau forhandlinger med Reichsicherheitshauptamt. Disse forhandlinger gav dog ikke store forhåbninger om et godt udfald, men der var nu ikke andet at gøre end at vente på, om de nødvendige papirer ville komme. Inden starten på tilbageturen til Friederichsruh foreslog dr. Rennau lægen at stille en af de medbragte transportmadpakker til rådighed for de kolleger i Reichsicherheitshauptamt, som dr. Rennau havde forhandlet med. Det vakte de pågældendes taknemlighed, og lægen benyttede lejligheden til at takke dem for den udviste velvilje og at gøre opmærksom på, at man ville medbringe flere madpakker ved en senere lejlighed. Da man endnu den 12. april ikke havde fået besked fra Berlin, og da man nu ikke turde udsætte afhentningen længere af hensyn til den militære situation, aftaltes det, at dr. Rennau, ledsaget af lægen, skulle tage til Berlin for at søge at nå et resultat, og derfra videre til Theresienstadt, medens en transportkolonne, bestående af svenske busser, der var indrettet til store hastigheder, skulle køre direkte til Theresienstadt med beregnet ankomst den 14. april om eftermiddagen.

I denne ekspedition deltog iøvrigt en halv snes danske chauffører og 4-5 danske læger og sygeplejersker. På turen til Berlin medbragte dr. Rennau og lægen 6 store papkasser med madvarer: Smør, fedt, bacon, pølse, ost, svinekød i egen saft, forskellige slags brød m.m. - samt cigarer, cigaretter og snaps.

Dr. Rennau indledte sine forhandlinger, medens lægen efter aftale skulle indfinde sig kl. 18 for at høre, om der blev brug for maden. Da lægen indfandt sig, fortalte dr. Rennau, at forhandlingerne ikke gik alt for godt, men at der dog ikke var givet endeligt afslag. Han havde foreslået en spisepause, og nu blev der brug for nogle af de medbragte sager; herunder snapsen.

Madpakkerne hjalp til et godt resultat hos tyskerne

Efter måltidet, under hvilken lægen havde ladet et ord falde om, at han ikke havde glemmt at medbringe de lovede madpakker, kunne forhandlingerne hurtigt afsluttes med tilfredsstillende resultat, og de fornødne papirer blev udfærdiget. Derefter fortsattes rejsen til Theresienstadt, hvor de fornødne formaliteter blev ordnet uden større vanskeligheder, således at alt var rede, da transportkolonnen ankom.

Den næste overførelse til Sverige skete den 20. april 1945 og bestod af 4 danske og 7 norske kvinder, der var afhentet i Tyskland, og dernæst overførtes den 23. april de før omtalte ca. 1.000 politifolk.

På dette tidspunkt var der imidlertid sket en afgørende vending i hele situationen. Den 19. april modtog grev Bernadotte nemlig en meddelelse fra Himmler om, at samtlige tilbageværende norske og danske fanger nu kunne overføres til Danmark. Denne meddelelse blev straks videregivet til det danske udenrigsministerium og derfra til socialministeriet, med henblik på omgående iværksættelse af afhentningen.

94 rutebiler afgik fra Padborg

Man havde i de sidste dage forud forberedt sig på muligheden af, at en sådan opgave kunne komme til at foreligge, idet man gennem Statens civile Luftværn havde rekvireret et stort antal rutebiler fra alle egne af landet - uanset drivmiddel - til grænsen. Målet var at hjemføre samtlige internerede på een gang, idet fronten var i faretruende nærhed af lejren. Da marchorden indløb til Padborg, var kl. ca. 23, og tidligt næste morgen - efter at arbejdet var blevet tilrettelagt i nattens løb - afsendtes fra Padborg til Neuengamme 6 kolonner, tilsammen bestående af 94 rutebiler, foruden personvogne, ambulancer, motorcykler og lastvogne.

I løbet af den 20. og 21. april lykkedes det at hjemføre samtlige tilbageværende 4.255 danske og norske fanger i Tyskland. De blev interneret i Frøslevlejren og i den største hast fra dansk side op-

rettedes Møgelkjærlejr ved Horsens, hvorfra de fleste - og desuden nogle af dem, der hele tiden havde været internerede i Frøslevlejren - efterhånden overførtes til Sverige.

Polske, franske og hollandske kvinder befries

Den danske indsats var imidlertid ikke indskrænket til hjælp for norske og danske, men strakte sig også til at yde bistand til den svenske ekspeditions fortsatte arbejde, der gik ud på at udfri så mange kvinder og børn af andre nationaliteter som muligt af tysk fangenskab, og bringe dem til Sverige. Det var væsentligt polske, franske og hollandske kvinder fra koncentrationslejren Ravensbrück, der var tale om.

Den første kvindetransport ankom til den danske grænse den 23. april og bestod af 1.000 kvinder og børn. De befordredes gennem Danmark i tog og overførtes til Sverige den 26. april.

Det sidste hold kvinder afgik med Malmøfærgen fra Københavns Frihavn den 4. maj kl. 20.03. Det sidste hold skandinaver var blevet overført til Sverige den 3. maj om formiddagen, medens et hold på 500 danske politifolk og 95 politiske fanger, der skulle have været overført den 4. maj om formiddagen, blev frigivet i Frihavnen umiddelbart før færgens afgang. Det er

tidligere omtalt, at de 500 politifolk blev frigivet efter forhandling mellem udenrigsministeriet og de herværende tyske myndigheder. De 95 politiske fanger var gået ombord i færgen, og bommen var gået ned, da den pludselig blev fjernet igen, og den svenske major Frykman, der var på vej hjem efter deltagelse i arbejdet i Tyskland, tilkaldte socialministeriets tilstedeværende repræsentant og meddelte, at han nu løslod de 95 fanger på eget ansvar.

17.700 fanger løsladt

I alt overførtes til Sverige ca. 17.700 fanger, og heraf var ca. 10.200 kvinder og enkelte børn af fremmede nationaliteter, medens resten var skandinaver. Antallet af personer, der blev hentet til Danmark fra Tyskland, har været ca. 17.000. Ca. 800 overførtes med skib direkte fra Lübeck til Sverige.

Der kan være grund til lige at omtale den mest bemærkelsesværdige af kvindetransporterne - »Spøgelsetoget« kaldet. De første efterretninger fik man den 25. april, og de gik ud på, at 4.000 kvinder fra koncentrationslejren Ravensbrück var på vej i tog. Den 26. april lykkedes det ikke at få nye oplysninger om toget, og bedre gik det ikke de to følgende dage på grund af den svigtende telefon- og telegrafforbindelse, men den

Slottet Frierichsruhe syd for Hamborg var opført af den berømte og berygtede Otto Von Bismarck. Sønnen førte familien videre, men det betød vel meget, at han giftede sig svensk. Under evakueringsarbejdet blev slottet hovedkontor for hjælpeaktionen (billedoptagelse april 1945).

28. april gik man oplyst, at toget ventedes til Lübeck samme dag og antagelig kunne ventes til Padborg den 29. april. Toget bestod af 56 godsvogne, og da man fra dansk side straks var klar over, at der da måtte finde omladning sted i Padborg, således at transporten gennem Danmark kunne foregå på værdig måde, gik man straks i gang med at dirigere personvogne til Padborg. Den 29. april fik man underretning om, at toget var ankommet til Lübeck kl. 1 om natten. Her blev en del syge udtaget og transporteret videre i danske ambulancer. Toget afgik kl. 4 mod den danske grænse medførende mad til passagererne i 2 dage. Man ventede nu toget til Padborg den 29. april om aftenen, men det udeblev. Endelig den 30. hen på morgenen ankom det, og det var et ejendommeligt og sørgeligt syn. Man prøvede på at holde kvinderne i vognene for bedre at klare overførselen til andre forhold, men det viste sig håbløst. Så snart der blev lukket op for vognene, sprang de ud og begyndte at koge medbragte kartofler o.lign. i små gryder, som de selv havde med. De kogte ved små bål langs banelinien og fyrede med brænde, der hang i knipper under vognene. Det lykkedes efterhånden at få bragt orden i forholdene. 1.400 blev straks anbragt i et oprangeret persontog, medens 2.000 blev anbragt i karantænestationerne og resten i de godsvogne, de var kommet i, efter at der var gjort rent og lagt rent halm ind. Statshospitalet i Sønderborg leverede maden til de mange mennesker. Disse kvinder, der under deres lejrophold ikke havde været vant til at blive behandlet som mennesker, var i begyndelsen meget mistænksomme, siden rørte og taknemlige for den modtagelse og behandling, de fik; og det var opmuntrende at se, hvordan den kvindelige forfængelighed hurtigt vågnede hos mange af fangerne, da de blev klar over, at de gik en lysere tid i møde.

Da man havde fået afsendt de 4.000 kvinder på ny, mente man i Padborg at være over det værste. Man ventede ikke større transporter sydfra, og lejren stod i opbruddets tegn.

Han var en Quisling

Besøgte jævnligt Hitler

Vidkun Quisling

- Af Johs. Rasmussen, Vejle

Ja, hvem var denne Quisling egentlig, vil mange nutidsmennesker måske sige. Under den tyske besættelse af Norge 1940-45 var hans navn på alles læber. Nok meget lidt for det gode, og så meget mere af det onde. Han var nemlig Hitlers og Nazi-Tysklands selvbestaltede, men stort set meget troende og følgagtige lakaj.

Vidkun Quisling, 1887 - 1945, var officersuddannet og havde arbejdet med diplomatiet og norsk nødhjælpsarbejde overfor Rusland efter 1. verdenskrig. Her arbejdede han sammen med den berømte polarforsker Fridtjof Nansen. Som ung var han en tid diplomat i Litauen.

Militært endte han som major. Og han var en tid norsk militærattache i Finland, 1919 - 21. En årrække var han bosat i Moskva. Indtil omkring 1930 var han kommunistvenlig. Men så sadlede han helt om og blev en tid dagens helt i Norge, fordi han afslørede arbejderbevægelsen og vendte sig helt mod, hvad han tidligere havde stået for.

1931 - 33 var han forsvarsminister i en norsk regering, udsprunget af Bondepartiet. 1933 dannede han det nazistiske parti Nasjonal Samling.

I 1923 blev han gift i Khar'kov, Ukraine, med en lokal pige, Maria, som siden troligt fulgte ham, og som efter hans død levede mange år i stilhed

i et beskedent miljø i Oslo. Ægteskabet var barnløst. Men Q. havde to brødre, en, Jørge, i Norge, den anden i USA.

Det var i grunden mærkeligt, at denne overbeviste nazist, som flere gange besøgte Hitler, første gang i 1939, at han talte så dårligt tysk, »skoletysk«, siger nogle.

Besøget i Berlin i 1939 gik på, at nu måtte man støtte ham, for nu ville han lave et militærkup i Norge. Og fra 9. til 15. april 1940, da tyskerne væltede ind i Norge, ligesom tilfældet var her i Danmark, ja da greb han faktisk magten. Udråbte sig selv til statsminister.

Men situationen var meget flydende. Mange steder i Norge kæmpede tyskerne sig frem, og man var slet ikke interesseret i hans fremtræden, så de tvang ham væk igen. Lovrigt var hans parti lille, og flere af de ministre, han havde udnævnt, kom slet ikke til Oslo fra deres bopæl rundt i Norge. De var ikke interesseret, selv om de var partimedlemmer. Bedre blev det heller ikke af, at Q. opfordrede folk til at nedlægge våbnene og ikke skyde på de tyske tropper.

Q. pralede af, at en del officerer sluttede op om hans parti, men det blev nogle af dem for meget, at man ikke skulle gå i krig og forsvare sit land. Han troede fejlagtigt, at man en tid kunne regere »ovenfra«, støttet på tyske bajonetter, så ville sympatien nok komme, og medlemstallet i partiet gå rask fremad. Alt gik lige anderledes.

At sidde på tyske bajonetter

Her i april 40, i Norges skæbnetime, følte mange ude i verden som hjemme i Norge, at han var en gemen landsforræder. Hans egen tante Malene i hans fødeby Fyresdal skrev til ham, hvor forhadet han var blevet her, så han og Jørgen skulle ikke vise sig i Fyresdal. Og selv den danske nazifører, læge Frits Clausen fra Bovrup i Sønderjylland, forstod, at Q. havde dummet sig fatalt. For i apriildagene 1940 søgte nogle partifæller at overtale

Clausen til at følge Q.s eksempel og gribe efter magten. »Jeg vil ikke sidde på tyske bajonetter som Quisling«, sagde Frits Clausen til dem.

Men alligevel blev Q. 1. februar 1942 norsk regeringschef for et hold partigængere fra Nasjonal Samling. Og med tysk velsignelse. Den tyske legation i Oslo var ham ikke altid særlig godt stemt.

Hitler udnævnte tidligt en hårdhændet gauleiter fra Rhinlandet, Josef Terboven, som krigskommissær for Norge. Den mand udstedte en del dødsdomme og veg aldrig, når han først ville noget. Det var også Terboven, som faktisk gerne havde set, at den tyske hær havde kæmpet i Norge til sidste patron - selv efter at Hitlers efterfølger, storadmiral Dönitz i Flensborg havde sluttet fred med De Allierede, nemlig overfor feltmarskal Montgomery 4. maj om aftenen 1945.

Fik gode venner i Berlin

Q. fik op til krigen og under besættelsen en række gode venner i Berlin, fx. minister for Norden, Alfred Rosenberg og storadmiral Reader, og han besøgte gentagne gange venner og bekendte sydpå og var flere gange i audiens hos Hitler.

En af grundene til, at Q.s regering i april 40 sad så kort og med så liden succes var, at han i radiotaler vendte sig mod Stortinget ved præsident Hambro fra Højre, mod den socialdemokratiske regering Nygårdsvold og så værst af alt mod kong Haakon. Kongen og regeringen drog straks nordpå til Elverum og Hamar. Og siden til Nordnorge. Og derfra til England. Hele regeringen og kongefamilien.

Navnet Quisling fløj ud over hele verden

9. april 40 fløj navnet »Quisling« gennem nyhedsnettet ud over hele den frie verdens aviser og radiostationer. Det overskyggede helt den finske forræder og kommunist Kuusinen, som i begyndelsen af finnernes krig med Sovjetrusland i 1939 - 40 etablerede sig med en »finsk oprørsregering« i den del af Karelen, som er russisk.

Britiske journalister havde let ved at stave til Quisling.

Navnet er iøvrigt en latinisering af det sjællandske landsbynavn »Kvislemark«, og herfra kom nogle af slægtens rødder. I en tale af 11.5.40 til de allierede og Dominions brugte Winston Churchill nogle Shakespeare-citater og funderede så over ordet Q., dækkende en erobrere, kollaboratør og forræder. Og i et brev til præsident Roosevelt i Washington skrev Churchill, at kom der nogen sinde en tysk invasion i England og en forræder- og samarbejdsregering, så kunne man tale om en »Quisling-regering«. Sandelig en vis form for berømmelse.

I Frankrig kaldte man i 1941 admiralen, politikeren og forræderen Darlan for en Quisling. Og svenske aviser, som Q. hadede af et godt hjerte, fordi de talte frit om alting, der talte man om en Kinas Quisling og en Islands Quisling.

Da krigen udbrød 3.9.39, troede Q., han skulle være fredsstifter. Q. havde i 3 år set frem til krigen og advaret mod den. Nu telegraferede han til Englands premierminister Neville Chamberlain: »Slut fred med Tyskland.« Og Q. gik i telegrammet ind for et »Europas forenede stater«. Siden prøvede han via den tyske legation i Oslo at få de samme tanker videre til Hitler, men uden held. 14.12.39 var Q. dog på besøg hos Hitler i Berlin, hvor han manede til et storgermansk rige og nævnte, hvor engelskvenlige man var i Norge. Norge burde være mere neutral, og han, Q., ville godt forberede en tysk aktion mod Norge.

Hitler afviste, men havde de følgende dage flere samtaler med Q. og hemmeligt gav Hitler ordre til at undersøge og forberede et felttog mod Norge. Man kan altså sige, at Q. nærmest bestilte et tysk angreb på hans eget fødeland.

Et statskup i Norge fra Q.s side? Ja, når og hvis tyskerne besatte Norge. Egentlig var det i Q.s tanker, siden han 1929 vendte hjem fra Rusland. Nu som antikommunist. Og tyskerne kunne lige så godt med det samme besætte Færøerne, Island og Grønland, hvis det stod til Q.

Tysk støtte til dagblade

1. april 40 begyndte Q.s parti-blad, »Fritt Folk« som dagblad. Man fik støtte fra tysk side. Fx. sendte propagandaminister Goebbels før krigen engang 10.000 mark til bladet. Officielt uden, at Q. skulle vide det. Det tog andre sig af. Nogle dage brugte Fritt Folk sig selv som tillæg til Oslos store, gamle dagblade. Så Q. 12.3.40 kunne prale med, at Fritt Folk kom i et oplag på 200.000. Men snart gik det baglæns. 16. april kom bladet slet ikke ud. Under besættelsen beslaglagde Fritt Folk også Arbejderbladets trykkeri og satte sig på bladets og partiets aktiviteter. Ligeså med en ny stor partibygning, som Højre netop havde åbnet.

Af tyskerne lærte Q. at benytte sig af radioen, men det stoppede tyskerne for fra 12.4.40. Siden skulle Q. styrke sit parti og sin position, hvis han igen ville til magten. Og det skete altså først fra 1.2.42.

Kun langsomt gik medlemstallet frem, hverken i partiet eller den mere militære ungdomsbewægelse, Hirden, hans partigarde. Og ustandseligt rodede Q. såvel som de tyske myndigheder i Norge sig i strid med befolkningen.

Snart gik det ud over lærerne, advokaterne, præsterne, studenterne. Nogle store hold blev arresteret, nogle sat op i kulde og sult i Romsø, andre deporteret til tyske kzelejre. Man indførte selvfølgelig teater- og film-censur.

Sandemose, Øverland m.fl. udrenset

Også over bøger, forlag, biblioteker. Johan Borgen, Aksel Sandemose, Arnuld Øverland og Nordahl Grieg var blandt de »udrensede«.

Q. kunne få mange mærkelige indfald. Sommeren 41 sagde han, at Norge skulle have flere børn. År 2000 skulle der være ti millioner nordmænd. Og da der bor mange nordmænd i udlandet, skulle mange af dem ovetales til at vende hjem.

I 1935 - 36 talte hans parti 8500 aktive medlemmer (og udadtil sagde man: 15.000). Og i april 40 var der kun 1500 tilbage. Ved årsskiftet 41/42 var der 24.000 i partiet, og Hirden var på 6000.

Ved årsskiftet 40/41 var der 200.000 tyske soldater og 500 civile tyske embedsmænd i Norge. En norsk legion, som i efteråret 41 sendtes til Leninograd-fronten, hvor den led svære tab, var kun på 1900 mand. I juni 42 sænkede tyske ubåde 144 allierede skibe på ialt 700.000 tons. Men siden gik krigen i Rusland galt, og snart var det ikke Tyskland, som bombede engelske byer, men Allierede, som bombede i Tyskland.

Flere gange sagde Hitler nej til Q., når denne bad om at få Norge gjort frit igen. Og til sidst bad Hitler om ikke at få hans besøg mere. Nu skulle alt gå kommandovejen.

Efterhånden begyndte Q. også med et åbenlyst jødehad. Og selv om han ikke ønskede, jøderne skulle gå med Davidsstjernen eller have deres forretninger overmalet, så var tonen nu barsk. I foråret 42 skød SS i Trondhjem fem jøder, fordi de havde lyttet til BBC fra London. Og i oktober-november 42 anholdt man først jødiske mænd, siden også kvinderne. Ialt 530 norske jøder blev sendt med damperen Donau. I februar 43 skete nye anholdelser. Kun 25 af de ca. 500 norske jøder undslap Auschwitz.

28.10.44 bestemte Hitler, at befolkningen i Finmarken og Nordtromsø skulle evakueres, og deres huse afbrændes. Befolkningen led og kom til at hade Hitler og Quisling mere end nogen sinde. Men de første russiske tropper var allerede nået her til Nordnorge. Og i efteråret 44 var der også store allierede luftangreb på Bergen og Oslo. Flere hundrede blev dræbt.

Drømte om norske frivillige

I 1941 drømte Q, gammel major, om 7 bataljoner norske frivillige. Det første år blev det bare 1900. Og i 43 troede Q. på et Pansergrenader-regiment Norge på 3000 mand. Det blev til 700. Af hans frivillige døde 750 på slagmarkerne. Han oprettede også et Skijæger-kompagni, som skulle sættes ind i Finland. Af de 300 skijægere kom 141 aldrig tilbage. Ingen ville melde sig til Q.s skuffelse og vrede. Mange embedsmænd flygtede også til Sverige, ofte med hele familien, for at tyskerne

ikke skulle tage gidsler. I 43 overvejede Q. ligefrem en tvangsmobilisering i Norge. Til tysk fordel. Men tyskerne sagde nej, turde vel ikke give alle de nordmænd våben.

Q. gik ned sammen med Hitler og nazismens endeligt i Tyskland. 9. maj 45 lod han sig fredeligt anholde på sin bopæl. Og efter en indgående retssag, blev han dødsdømt. Og henrettet 23.10.45.

Hvem han var, denne selv-overvurderende, »førerbejstrede« og ofte naive mand, det kan man studere grundigt i to tykke bind af en norsk historiker og avismand, den 54-årige Hans Fredrik Dahl, som også har skrevet flere bøger om nazismen i almindelighed. Men her bogen fra 1991 »En fører blir til« og nu »Quisling. En fører for fall« (Bare sidste bind alene er på 747 sider) (Aschehougs forlag, Oslo).

Din kone kan sikkert få både begravelses hjælp og enkepension efter erstatningsloven, når du er død.

Har du fortalt hende det?

Har du fortalt din kone at Frihedsfonden er det bedste sted, hun kan henvende sig om hjælp til at få ordnet sine økonomiske forhold, når du er død?

Frihedsfondens postadresse er Æbeløgade 1, 2100 København Ø.

Er det egoismen, der trives

- Jeg er ked af, at den danske velfærdsstat er ved at gå i stykker. Fra at være et samfund med for meget kollektivism, kan man frygte, at vi er på vej ind i et samfund med for megen egoisme.

(forfatteren Henrik Stangerup til Weekendavisens tillæg Boger)

Hjerteligt tak

Min 80 års dag blev ingen festdag, idet jeg blev syg først i august og må regne med denne tilstand nogle måneder endnu.

Jeg takker bestyrelsen for K.H. for gaven. Samt bestyrelsen for Sydøstjyllands afd. i Fredericia og Kolding.

Meget overrasket og glad, blev jeg for hilsener fra mange af Kegnæs-Husets feriegæster igennem årene.

Med venlighilsen og tak

*Ejler Mortensen
Nørregade 6, 6440 Augustenborg*

Bogen:

Mindelunden i Ryvangen

kan nu købes i kontoret
ved indgangen
til Mindelunden
i Ryvangen
og hos Povl Brandt,
Glerupvej 19, 2610 Rødovre,
giro 1000 780.

Den indeholder navne og
data på alle, der hviler her
eller er husket ved
mindeplade.

Ajournført udgave

Bogen fortæller i ord og
billeder, hvad der er sket i
Mindelunden fra 1945
og til i dag.

Bogen koster kr. 50.-

Udgiver:
**Kammeraternes
Hjælpefond**

BUCHENWALD KLUBBEN

50-året mindet for den uforglemmelige deportationsdag

*Den 19. september, og dagene der
omkring med gæster fra 18 nationer*

Den 16. og 17. september 1994 ankom ca. 50 udlændige fra i alt 18 nationer til København for at deltage i arrangementerne den 19. september, og i dagene der omkring.

En del af disse udlændige skulle søndag den 18. september deltage i Den internationale Buchenwaldkomité's årsmøde, som var blevet henlagt til København, og en del af disse havde taget deres pårørende med.

Da de alle var ankommet, samledes vi med dem i den nye politistation 1, Halmtorvet, hvor vi i kantinen nød et beskedent måltid sammen med dem (gammeldags oksesteg), hyggede os sammen med dem i et par timer, inden vi kørte dem til hotellet, hvor de boede.

Søndag, den 18. september, hvor Buchenwaldkomitéens

møde fandt sted, skulle alle ikke-mødedeltagere (pårørende) underholdes, hvorfor vi kl. 9.00 satte dem i en bus, der var stillet til rådighed af Skørtinge Turistbusser, for at køre dem en tur.

Vi indledte turen ved at køre forbi »Den lille Havfrue«, »Gefionspringvandet«, Danmarks Frihedsmuseum, hvorefter vi fortsatte nordpå.

Vi standsede i Helsingør, hvor Kronborg blev beset, inden vi kørte sydpå igen. Vi kørte forbi Fredensborg og videre til Hillerød, hvor vi i Slotskroen fik et beskedent måltid (kaffe og 3 snitter), og kl. 13.30 kørte vi fra Hillerød for at være rettidig til mindehøjtideligheden i Godthåbskirken, kl. 15.00.

Gribende højtidelighed i Godthåbskirken

Kirken var fyldt til sidste plads. Ekstra stole stillet ind, og højtideligheden var i sin helhed meget smuk, højtidelig og gribende.

Foruden sognepræst Torben Nielsen, medvirkede kordegn, kirketjener, organist og kor. Operasanger Aage Haukland, sang »I Danmark er jeg født«, og »En lærke letted«. Begge meget smukt udført. Københavns Politiorkester medvirkede og akkompagnerede flere salmer, og da de nåede »Kongernes Konge«, var det, sammen med salmesangen, som om taget skulle lette fra den overfyldte kirke.

Sognepræst Torben Nielsen prædikede smukt om krigstiden, specielt om politiets deportation og støttede sig til Buchenwaldsangen af

Flæske og andespil

Tirsdag den 29. november 1994 kl. 19.00 afholder Buchenwaldklubben sit årlige, festlige og fornøjelige Flæske og andespil i kantinen på politistation 3, Bellahøj.

Vi behøver næppe at minde om, at der er fuld gevinst til alle, der har »banko« i de ordinære spil, og at vi, som sædvanlig har store, flotte gevinster.

Reserver dagen og mød op sammen med din partner og oplev en fornøjelig aften i kammeratligt samvær.
Vel mødt!

*Med venlig hilsen
Bestyrelsen*

Julsgaard Larsen, som han havde fået et eksemplar af. Amalienborgklubbens formand Frank Zorn talte om krigstiden og gjorde enkelte sammenligninger mellem den og nu. Mindehøjtideligheden sluttede med »Aldtid frejdig, når du går«.

Efter mindehøjtideligheden var kirken vært ved en forfriskning og småkager.

Søndag aften mødtes Amalienborg- og Buchenwaldklubbens bestyrelser med udlændingene i Tivoli, hvor vi i restaurant Promenaden spiste stedets specialitet »Revelsben« og hyggede os med samvær, musik og sang i nogle timer.

Mandag, den 19. september 1994 - 50 års dagen for politiets deportation, startede med, at vi sammen med de fremmødte og udlændingene lagde krans ved monumnet over vore afdøde kammerater på Bispebjerg Kirkegård kl. 8.45, hvorefter vi kørte til Mindelunden i Ryvangen, hvor vi lagde krans kl. 10.00. Derfra kørte vi til Politigården for at overvære mindehøjtideligheden i Mindegården.

Højtideligheden startede med, at kl. 11.02 lød sirenerne, som for 50 år siden. Hvorefter Politidirektøren talte. En gruppe af Københavns Politiorkester spillede »Sørgemarch« af Sjostakovitj, politisangerne sang »Kong Christian«. Formanden for Politipensionisternes landsforening talte, Politisangerne sang »Det haver så nyligen regnet«. Formanden for Københavns Politiforening talte, og sangkoret afsluttede med »Stilhed« af Paul Helmuth.

Mange krans ved mindevæggen i politigården

Kransophængningen ved Mindevæggen blev foretaget af følgende: Københavns Politiforening, Rigspolitiet, Københavns Politiforening, Københavns Kriminalpolitiforening, Amalienborgklubben, Buchenwaldklubben, der yderligere hængte krans ved mindevæggen for grev Folke Bernadotte, Pensionisternes Landsforening, pårørende og andre. Desuden Begravelsesforeningen og USA' ambassadør. Herefter sang politisangerne »Aldtid frejdig«, og der afslut-

Ved politiets grave den 19. september. Fra venstre: James Hastin, Joseph Moser, Ed. Carter Edwards, (Jim) James Stewart og Hans Andersen.

tedes med trompetsolo: »The last Post«.

Herefter var Politidirektøren sammen med politiforeningen vært ved et traktement.

900 til mindehøjtidelighed i Frederiksberg rådhus

Kl. 14.45 samlede 800-900 mennesker i Frederiksberg Rådhus for at overvære en mindehøjtidelighed overværet af Hendes majestæt Dronningen og Hans kongelige højhed Prinsen.

Indbydere til højtideligheden var: Politihistorisk Selskab, Amalienborgklubben, Buchenwaldklubben, og Politipensionisternes Landsforening, og højtideligheden ledes af Amalienborgklubbens formand Frank Zorn.

Man startede med indledningsmusik v/ Københavns Politiorkester (dirigent Peder Kragerup), hvorefter 10 faner førtes ind, og borgmester John Winther bød velkommen.

Herefter læste skuespiller Julie Wieth 3 digte af Halfdan Rasmussen. Politisangerne sang morgensang af Elverskud, (dirigent Margrethe Trenckner). Tale af justitsministeren. Politiorkestret. Politiets Dame-sangkore (dirigent Margrethe Trenckner). Tale af fhv. vicepolitiinspektør J.P.Schou. Politiorkestret spillede R. Lindebroes Amalienborgmarch, hvorefter Buchenwaldklubbens formand

Hans Andersen talte. Politiorkestret spillede »Buchenwald-Lied«. Derefter fællessang - Danmarks Frihedssang, under medvirken af politiorkester og sangerne. Højtideligheden afsluttedes med Hendes Majestæt Dronning Margrethe II' parademarch.

Frank Zorn afrundede med i få ord at lade forsamlingen mindes de faldne.

340 til overlevelse banket

Om aftenen var der arrangeret en »Overlevelsesbanket« i restaurant NIMB, hvortil vore udenlandske gæster og andre var indbudt. Vi var i alt 340 personer, hvoraf størstedelen var betalende gæster.

Formanden for Buchenwaldklubben Hans Andersen talte indledningsvis og stykkevis oversatte han undervejs til sprogene engelsk, tysk og fransk, således at enhver kunne forstå, hvad der blev sagt. (Det var godt gjort Hans! Dig er vi stolte af). Mellem retterne havde flere talere ordet, og Buchenwaldklubben fik mange gaver, og hilsener, bl.a. fra USA' præsident, Canadas premier- og udenrigsminister, og mange andre. Undervejs sang vi Buchenwaldsangen og Amalienborgsangen, og der blev underholdt af »Den danske Pavarotti«, inden vi gik til et andet lokale, hvor dansen gik, forfriskninger blev drukket, og fyrværkeriet udenfor afsluttede aftenen.

Besøg i Buchenwald og Weimar

Foranlediget af nogle medlemmer af Den canadiske Buchenwaldklub havde vi arrangeret en 4-dages bustur til Erfurt med besøg i Buchenwald og Weimar. Heri deltog 23 udlændinge og 21 danskere, og undervejs blev knyttet mange venskaber, og man hyggede sig og morede sig i hinandens selskab.

1. dag gik med at køre til Erfurt. Indlogering i prima nyt hotel, hvor vi boede alle 3 nætter.

2. dag kørte vi efter morgenmaden til Buchenwald, hvor vi om formiddagen besøgte mindesmærket og lagde krans, hvorefter vi gik gennem Nationernes Gade for at samles til frokostmåltid i restaurant på Ettersberg (bjerg, hvor Buchenwald ligger).

Efter spisningen tilbragte vi hele eftermiddagen i resterne af Buchenwaldlejren, hvor vi bl.a. var i krematoriet, og hvad der ellers var endnu, og sidst på eftermiddagen kørte vi tilbage til Erfurt. Spiste og hyggede os om aftenen.

3. dag besøgte vi Weimar - Goethe og Shillers by. Vi gik tur gennem gågaden forbi teatret, der var under restaurering, til Goethes hus og museum, som blev besøgt med stor interesse, inden vi kl. 13.00 spiste frokost i Russischer Hof.

Der blev talt meget om, hvorvidt vi skulle blive i den

interessante by lidt endnu, eller vi skulle køre tilbage til Weimar.

På demokratisk vis foretog vi en afstemning, der viste stort flertal for at køre til Erfurt. Her satte vi dog 6 personer af, der gerne ville se lidt nøjere på Erfurt.

4. dag gik med hjemkørsel og spisning på færgen.

DACHAU KLUBBEN

4 dage på Örenäs Slot

I slutningen af maj i år arrangerede Dachau Klubben en bustur for sine medlemmer med koner til Örenäs Slot i Sverige. Turen, som varede 4 dage, kom i stand efter invitation fra Axel Molin, formand i »Bernadotteforeningen« - Tysklands-detachementet«, som afholdt deres årsmøde på slottet. På afslutningsaften deltog 86 i festmiddagen, heraf mere end 40 danske og 3 fra Norge.

Nogen tid forinden dette arrangement havde vi fået en henvendelse fra journalist-elev Lars Ringholm, »Dagbladet« i Ringsted, som i bladet havde skrevet en artikel om Dachau lejren, men fejlagtigt nævnt, at det var i denne lejr de danske politibetjente havde opholdt sig. LR ønskede oplysninger fra gamle KZ-fanger med henblik på at korrigere og uddybe emnet. Hvad var derfor mere naturligt end at han deltog i turen og fik lejlighed til at snakke med deltagerne undervejs og samtidigt overvære det historiske møde mellem de gamle

Konklusion: Alle havde det rart med hinanden

Skal man sluttelig konkludere resultatet af arrangementet, herunder busturen, vil jeg mene, at alt stort set vellykkedes programmæssigt, ikke mindst vore udenlandske gæster syntes vældig godt om det hele. Alle havde det rart med hinanden. *Georg Andersen*

KZ-fanger og deres redningsmænd.

Det blev til 2 artikler i »Dagbladet« og desuden bragte »Sydsvenska Dagbladet« også en artikel herom fra udflugten til »Ramlösa Brunnsspark«.

»De hvide busser« inviteres til Frøslev lejren til 50-års dagen

På nuværende tidspunkt er der allerede forhandlinger i gang med svenskerne, om at få en af de originale »hvide busser« til grænsen og Frøslev lejren til næste år på 50-års dagene 20.-21. april for udfrielsen af de norske og danske fanger fra de tyske KZ-lejre.

Et sådant arrangement vil naturligvis involvere samtlige KZ-lejr-foreninger, Jyllands-korpset, Røde Kors, Frøslev-lejrens Venner m.fl. og selvfølgelig nordmænd og svenskere. Som optakt hertil vil det sikkert være velegnet og motiverende stof.

*Erik Jensen
sekretær*

ERHVERVSHÆMMEDE

Pilgrimsturen 1994

Odense afdelingen

På denne rejse startede vi mandag morgen, den 5. september kl. 7.30 fra Skt. Jørgensgade og videre til Volderslev hos Niels og Grethe, hvor de sidste deltagere steg på, og buketter, krans og fane blev medbragt.

Fra starten var humøret højt. Vi glædede os alle til at være sammen på denne tur i 5 dage, og som Anna sagde i hendes velkomst: »Det er op til deltagerne, at det bliver en god tur.«

Der var også glæde over, at Jeff, chaufføren, ville køre turen for os ligesom sidste år. Han havde medbragt nogle kager, vareprøver kaldte han dem, og de bekom os godt. Iøvrigt var det dejligt at opleve, at Jeff også interesserer sig for vores rejse og dens formål.

Vi kørte til Fåborg, hvor »Geltung Syd« ventede os, og der var et dejligt morgenbord.

Så gik turen sydpå med et enkelt holdt, og vi var fremme ved hotellet i Papenburg omkring kl. 17.00.

Næste dag havde vi fri om eftermiddagen, og da er det dejligt at bo i byen, så vi kan gå rundt og lære den at kende.

Om eftermiddagen var vi på »DIZ« museet. De havde nu endelig fået deres bygning og sat en fin udstilling op om tiden og livet i Emslejerne. Der var nu ansat to personer til at tage sig af museet. Efter rundvisningen blev vi inviteret på kaffe med kager.

Vi besøgte også Arnhem

Onsdag kørte vi til Arnhem i Holland. Vi nåede frem til kirkegården for de allierede faldskærmssoldater ved midt-dagtid. 1754 var begravet der. 15.000 faldskærmssoldater var blevet kastet ned over Arnhem for at befri byen.

Vi nedlagde en krans ved monumentet og kørte så videre til Airborne Museum, der fortalte om befrielsen af byen. Man var igang med at forberede 50-året for denne be-

givenhed, 17.-18. september. Efter lidt frokost gik turen til Papenburg, hvor vi var ved 19 tiden.

Den efterfølgende dag besøgte vi så mindstederne for lejrene i Esterwegen, Versen og Dalum.

I Esterwegen holdt Richard Andersen mindetalen. Han talte om de lidelser, som 2. verdenskrig og nazismens forbrydelser medførte. Det danske folk vil være for ringe, hvis vi glemmer de ofre, der blev bragt i de 5 onde år. yderligere blev 2. verdenskrig ikke krigen, der udryddede krigen. Undertrykkelse, tyranni og krigens gru eksisterer også i dag.

Kampen for menneskeværd er det stadig nødvendigt at føre

Kampen for menneskeværd, frihedsrettigheder, folkestyre og uafhængighed er en kamp, som det stadig er nødvendigt at føre.

Der blev nedlagt krans, fanerne blev sænket, og vi sang »Kæmp for alt...«.

I Versen var det Ewald Lægteskov, der talte. Han talte om dem, som ikke kom hjem, og som man havde lovet aldrig skulle blive glemt. Nogle mener ikke, at vore demonstrationer hertil hvert år hjælper, men de har dog bevirket, at det ikke er lykkedes at sløjfe mindstederne og lave supermarkeder eller forlystelsesparker i Buchenwald eller Ravensbrück.

Der blev nedlagt krans, fanerne blev sænket og vi sang: »Kæmp for alt...«.

Derefter gik turen til Dalum, hvor Alice Kofoed talte. Hun nævnte, at kun Versen og Dalum hørte under Neuingamme. Ellers havde vi måske haft danskere mange andre steder i Emslejerne.

Det var usle lejre, hvor man ikke regnede menneskeliv. Hårdt arbejde, sygdom, underernæring kunne hurtigt tage livet af ellers robuste mennesker.

Mange bukkede under, men man markerede, hvor

Fra venstre: John Nielsen, formand for Dachau-klubben. Dernæst Axel Molin formand for Bernadotteforeningen, Sverige

deres jordiske rester blev lagt, og efter krigen blev de hjembragt og lagt i god dansk jord. Også her blev der nedlagt krans, fanerne blev sænket og vi sang: »Kæmp for alt...«.

Samme dag var vi på en kort tur til den hollandske grænse, og så gik turen til Papenburg.

Eneste vej ud, går gennem skorstenen

Den sidste dag, hjemrejse-dagen, startede vi fra Papenburg kl. 8.00. Turen gik først til Neuengamme, hvor der blev nedlagt en buket ved krematoriepladsen, netop det sted, som Alice Kofoed senere i sin mindetale ved monumentet nævnte, at man havde sagt til fangerne var den eneste vej ud - gennem skorstenen.

Fangernes lidelser blev igen nævnt, men Neuengamme blev også stationen, hvor De hvide Busser kørte mod fra hele Tyskland. Der blev tændt lys af håb i Danmark, men også hernede. Livsviljen og modet blev styrket, man kunne se en anden vej ud end gennem den forbandede skorsten. I Danmark jubledes vi, I blev reddet kropsligt, men sjælen var mærket for livstid. Hos de fleste var moralen høj. Man hjalp hinanden, og det gør I stadig. Som bevis herfor er denne tur, onsdagsmøderne, kammeratskabsaftenerne og bankospillene. Midt i fornedrelsen fandt I gode kammerater for livet. Vi mindes dem, der ikke kom hjem.

Der blev nedlagt blomster ved »Danmarksstenen« og krans ved monumentet, fanerne blev sænket og vi sang: »Kæmp for alt...«.

Derefter var der besøg i Dokumentenhaus, og så gik turen mod Gelting. På færgen ventede os en dejlig platte. Dansk smørrebrød smager godt, især når man har været hjemmefra nogle dage.

På den sidste del af turen blev Anna og Peter takket for tilrettelæggelsen fra flere sider. Det var så den 15. Pilgrimstur, men Anna lovede, at vi næste år - 50 året for befrielsen - ville tage nr. 16 med.

E.F.

Sjællandsafdelingen

Generalforsamling

Foreningen afholder sin ordinære generalforsamling lørdag den 22. oktober kl. 13 på Bernadottegården i Roskilde. Program med dagsorden og tilmelding er udsendt omkring 1. oktober. I forbindelse med generalforsamlingen vil vi fremkomme med en overraskelse.

Venlig hilsen
Mogens Henrik Nielsen

Århus d. 29. august.

Fredag den 26. august afholdt foreningen vor sædvanlige fest for at fejre 29. august. Det foregik i lokalet på Skovvangsvej 127, hvor 40 medlemmer var mødt til en hyggelig eftermiddag med en dejlig frokost med diverse drikkevarer for at slutte med kaffe og kager og en stille dans til dejlig musik.

Kl. godt syv endte den dejlige eftermiddag i god ro og orden.

Mandag den 29. august blev der nedlagt blomster på Skæring Hede kl. 17 og derefter ved mindesmærket for omkomne søfolk og derfra på Vestre Kirkegård, hvor der blev lagt blomster på faldne frihedskæmpergrave og derfra til 4. Maj-Kollegiet for at slutte i vores lokale på Skovvangsvej med kaffe og blødt brød.

Vor næste fest er berammet til vor julefrokost som er fastsat til torsdag den 1. december. Så reserver venligst den dag til foreningen.

Einer Sørensen.

Det er en viljesag at have det rart med hinanden

(Marlie Wærum, mor til Edith Guillaume, i generations-dialog i Politiken).

LANDSFORENINGEN GESTAPO-FANGERNE

Repræsentantskabsmøde

Landsforeningen Gestapofangerne afholder repræsentantskabsmøde den 29.-30. oktober 1994. I forbindelse med repræsentantskabsmødet arrangeres der et weekendophold på HOTEL GRENAA, Trekanten 30, 8500 Grenaa, tlf. 86 32 26 77.

PROGRAM FOR WEEKENDEN

Den 29. oktober:

Kl. 12.00-14.00 Indkvartering i dobbelt eller enkeltværelser.
Kl. 14.30 Eftermiddagskaffe med kringler.
Kl. 15.00 Repræsentantskabsmøde.
Efter rep. mødet er der landsstyrelsesmøde.
Kl. 18.30 Middag med 2 retter. Derefter kaffe og kammeratligt samvær.

Den 30. oktober:

Kl. 8.00-9.00 Morgenbuffet
Kl. 9.30 Vi kører med bus til »ubåd 534« og »Katte-gatcentret«
Kl. 12.00 Frokost og derefter afslutning.

Pris for ovenstående arrangement er kr. 350.- i dobbeltværelse. Frokost lørdag 75.- kr.

Repræsentantskabsmødet arrangeres i år af Randersafdelingen. Tilmelding til: Else Barner Andersen, Dr. Lassensgade 10, 8900 Randers, tlf. 86 41 56 75 eller Einar Hulten, Møllevej 69, 8900 Randers, tlf. 86 41 81 81 senest den 17. oktober 1994.

Dagsorden:

1. Valg af dirigent og protokolfører
2. Beretning fra sidste repræsentantskabsmøde oplæses.
3. Formandens beretning om landsforeningens virke i det forløbne år.
4. Kasserens forelæggelse af landsforeningens regnskab.
5. Kasserens forslag til kontingentet i det kommende år.
6. Valg af formand.
7. Valg i henhold til § 7, bestyrelsesmedlemmer.
8. Valg af 2 revisorer og 1 revisorsuppleant.
9. Fastsættelse af sted for næste års repræsentantskabsmøde.
10. Eventuelt

Randers afdelingen

Vi huskede ofrene fra 29. august

Landsforeningen Gestapofangerne, Randers afdeling, samledes igen i år til kranse-nedlægninger den 29. august.

Vi mødtes på Randers rutebilstation, hvor vi i bus kørte til Hornslet. Der lagde vi en krans ved monumentet for de henrettede af Hornsletgruppen. Turen gik videre til Estruplund kirkegård, hvor vi lagde krans på de engelske flyveres grave. Det var natten mellem den 29. og 30. august 1944, at den engelske flyver blev skudt ned, og besætnin-

gen omkom.

På Nordre kirkegård blev der lagt krans ved mindestenen i mindelunden og ved mindepladen.

Vi fortsatte til Hvidsten, hvor der blev lagt en krans i mindelunden. Turen gik så tilbage til Randers, og der blev lagt en buket ved monumentet på Skovbakken.

Der blev sluttet af med en kop kaffe på »Tronborg«.

Det var glædeligt, at så mange var mødt op.

F.G.R.

Mindetur den 20. april 1995

Vi kan nu løfte sløret for vore planer i anledning af 50 året for vor befrielse for Neuengamme d. 20. april 1945. Denne dato er jo, for os gamle fanger, vel nok den vigtigste dag i vort liv.

Vi planlægger derfor en tur, hvor vi, symbolsk vil gentage vor første rejse ud til friheden.

D. 19/4 1995 - kører vi over Fyn og Jylland og videre til et Hotel, nær ved Neuengamme.

D. 20/4 1995 - kører vi til Neuengamme ved Krematoriepladsen, hvor vi holder en mindehøjtidelighed. - Vi har fået forbindelse med det fly, som fløj Grev Folke Bernadotte til møde med Himmler om vor frigivelse og det vil vi forsøge at skaffe landingsmulighed for i Neuengamme, hvor vi vil modtage det.

Derefter kører vi gamle fanger, der forlod Neuengamme d. 20. april, i een af de originale, svenske Busser, de øvrige deltagere i vor egen Bus, til Padborg, ad samme rute som i 45, med et kort ophold i Friedrichruhe, hvor vi spiser frokost. Ved grænsen modtages vi af Borgmesteren og et musikkorps. Nogle af de lotter, der tog imod os i 45, vil servere et måltid mad for os i Karantænestationen.

D. 21/4 1995 - vil vi søge tilladelse til at besøge Møgelkærlejren, hvorefter vi kører mod København, hvor vi bliver indkvarteret på et Hotel nær Roskilde, - vi gør et ophold på Korsør Banegård, hvorfra mange af os ringede hjem.

Den 22/4 1995 - kører vi til Bernadottetgården, hvor vi lægger en krans ved stenen og så spiser vi frokost på Gården, inden vi igen med en svensk bus, kører i kortege til København og gennem strøget, frem til Helligåndskirken.

Her forventes vi modtaget af Borgmesteren og Hjemmeværnets musikkorps.

Vi vil bede vor gamle K.Z. kammerat Wincent Lind om at holde en kort andagt i Kirken, hvor vi vil bede Minna Hess Thaysens Pige kor om at synge et par sange for os.

Herefter afslutter vi højtideligheden ved flammen for vore ukendte kammerater.

Vi kører nu tilbage til hotellet for at hvile lidt ud, inden vi skal have en festmiddag, - vi skal derefter hygge os med en kammeratskabsaften, hvor vi skal have lidt musik og noget god underholdning.

Den 24/4 1995 - er der hjemrejse, efter vort, forhåbentlig, bedste arrangement, nogen sinde.

Helge Hansen

Vi påtænker at dele dette arrangement i 2 dele, således at de, der ikke har kræfter til hele turen, kan deltage i det ved Helligåndskirken og på vor kammeratskabsaften.

De kammerater, der forlod Neuengamme den 20. april, kommer til at køre i den originale bus, (det er rent symbolsk) - de øvrige deltagere kører i vor egen bus.

Indtil nu har vi planer om at begrænse antallet til 50 pers. derfor er det nødvendigt at få en hurtig uforpligtende melding, som gælder alle tidligere kz. fanger, samt deres nærmeste pårørende, uanset hvilken lejr, de er kommet fra - til Neuengamme.

Vi kan ikke nu sige noget om, hvad det vil koste, men vi forventer en del tilskud, så vi kan holde prisen nede.

Programmet, som er væsentlig mere omfattende end her anført, vil blive udsendt senere, antagelig i slutningen af året.

Det bliver Neuengamme-foreningens, vel nok, største arrangement, og det er et stort arbejde, så hjælp os ved at slutte op om det.

Ring til Helge tlf. 53. 48 00 09 eller Søs tlf. 36 75 58 03.

Helge Hansen

Frøslevlejrens fremtid

Efter min artikel i Pigtråd nr. 4, har der været flere forlydende om, at forholdet vedr. tyske turistfers ferieophold i Frøslevlejren, skulle være ændret.

Jeg skrev derfor til dir. Anders Lyng i Kursuscentret og bad om en bekræftelse.

Jeg fik en fyldig redegørelse, samt et tilfredsstillende svar fra dir. Anders Lyng, der bekræftede, at man ikke mere vil anvende betegnelsen ferieophold.

Jeg er derfor glad for at kunne meddele, at Neuengamme-foreningen fremover gerne deltager i de arrangementer, Frøslevlejren måtte have.

Min mening om, at Frøslevlejren *alene* skal være et museum og mindepark for vore døde kammerater, er naturligvis ikke ændret.

Helge Hansen

SACHSENHAUSEN

6 dages Sachsenhausen-rejse

Sachsenhausenforeningen planlægger en 6 dages rejse til Sachsenhausen i forbindelse med lejrens befrielse i april måned for 50 år siden.

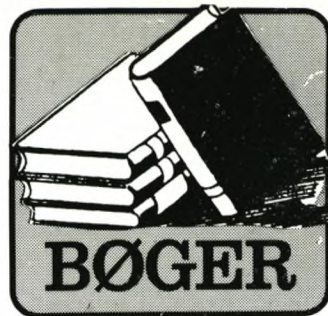
Afrejse fra Odense den 21. april 1995 og med overnatning i Dessau på Hotel Holliday Inn i 4 nætter.

Nærmere program, udførligt - ligesom priser m.v. vil være at læse i vort december nr.

Stævnet vil omfatte omkring 500 deltagere fra stort set alle europæiske lande, og vil finde sted den 23. april 1995.

Alle der kan og har lyst bør deltage i denne tur!

K.C.

Britisk-dansk modstands-kvinde

Christine Sutherland: »Monica Wichfeld - Dømt til døden« 192 sider. 198.- kr. Gads Forlag

Der er før, og med rette, udkommet biografier om gods-ejerfruen på Engestofte på Lolland, den irskfødte societyskønhed Monica Wichfeld. Men historien tåler at genopfriskes. Her har en britisk kvindelig journalist Christine Sutherland skrevet en varm og menneskelig bog, der kommer hele personen rundt. Evt. overskud ved den danske udgave tilfalder Flemming B. Muus mindelegat. Naturligvis, for hans kone, Varinka, kaldet Inkie, er jo datter af selve Monica.

Monica fødtes 1894. Faderen var irsk godsejer af britisk observans. Sportsmand som siden også datteren. En bror til Monica, Jack, faldt under 1. verdenskrig. Og en anden bror, Tim, som var britisk brigadefører, faldt under 2. verdenskrig i japansk fangenskab. En kendt familie. Monica havde selv spillet tennis med Churchills kone og kendte fx. aviskongen, lord Rothermere og digteren Noël Coward.

Hun blev under 1. verdenskrig gift med den danske diplomat og godsejer Jørgen Winhfeld. Han forstod bare ikke at drive sit fædrene gods. Efterhånden var der tre børn, og familien bosatte sig så i Rapallo i Italien, hvor hendes slægt havde en ejendom. Her blev hun en kendt forretningskvinde i modebranchen. Men da 2. verdenskrig kom, besluttede man at vende hjem til Lolland.

På Lolland, og gennem kontakter i København, kom hun igang med et aktivt modstands-

arbejde. Foråret og sommeren 42 blev der udpeget en modtageplads for våben på det ret af-sidesliggende østlollandske gods Engestofte.

Hun sørgede også for at samle penge til og distribuere illegale blade. En af hendes nære kontakter var den stedlige kommunistiske forfatter Hilmar Wulff.

En af de kontakter, som faldskærmschefen Flemming B. Muus i København sendte hende, var faldskærmsmanden Jacob Jensen. Han gik under dækningsnavnet Jens Jacobsen. Han skulle finde flere modtagepladser og instruere i nye grupper.

I december 43 sendte Muus Jacob Jensen til Jylland. Her var han sammen med radiotelegrafisten Kaj Lund og en lige ankommet nordmand, Henrik Ibsen. De skulle hjælpe Ole Geisler. Mens de sad i et hus i nærheden af Aarhus, og hvor de antagelig havde drukket en del, førte de stik mod alle regler flere ekspres-telefonsamtaler med Randers.

Jacobs meldinger blev aflyttet af Gestapo, og kort efter blev alle tre anholdt. Her svigtede de igen totalt. De var bevæbende, men ydede ikke modstand. Ej heller tog de pillen. Til gengæld plaprede de løs. Ibsen vidste næsten intet og slap fri. De to andre var skyld i, at Gestapo landet over de næste uger anholdt 44 gode danske. Således Monica og hendes gruppe. Og i Jylland bl.a. Hvidsten-gruppen.

13.3.44 blev Monica og ti andre danske fanger ført ind i den tyske krigsret på Dagmarhus i København.

Dronningen sendte en stol

4 blev dødsdømt: radiotelegrafisten Arne Lützen-Hansen, Georg Brockdorff Quistgaard, og bankmanden Carl Jørgen Larsen - og Monica Wichfeld. Resten fik fængsel fra 2 til 12 år. I Tyskland. To blev frifundet. Den ene var hendes egen søn, Viggo, som sad bag hende. Man spurgte hende, vel fordi hun var kvinde, om hun ville benådes. - Gælder det også de tre andre, svarede hun. - Nej - Så har det ingen interesse. - Mens Monica sad i Vestre Fængsel, sendte

te dronning Alexandrine, der havde kendt Monicas mor, en stol til hende. - Nej, svarede tyskerne. Fængslet er ikke noget hotel. - Og så sendte de stolen retur.

Efter samtaler mellem Røde Kors danske generalsekretær, Helmer Rosting, tidligere nazist, som nu var ved at få kolde fødder, og Werner Best, fik man hende benådet til livsvarigt fængsel.

Her i sommeren 44, mens moderen er på vej fra det ene tyske fængsel til det andet, gifter Fl. B. Muus sig med Varinka.

Monica kom til Kiel, til Hamburg, Leipzig og sidst til Cottbus. Det meste af tiden var hun sammen med to andre danske kvinder. Else Bastrup Thomsen, kaldet Pie, og hun var ud af den kendte læge- og modstandsslægt fra Hornslet, og Grethe Jensen, Aalborg. De to var sluppet med hver 6 års fængsel.

Fra dem ved vi, hvor modigt og stolt Monica hele tiden førte sig frem.

Opmuntrede andre

Opmuntrede andre, så længe hendes kræfter slog til. Under folkestrejkerne sommeren 44 dræbte tyskerne 100 og 600 blev såret. Denne sommer begyndte de allierede også invasionen i Normandiet.

I februar 45 forhandlede den svenske grev Bernadotte på livet løs med Himmler i Berlin. 10.4.45 blev en række danske kvindelige fanger afhentet af danske Røde Kors busser i Waldheim. Kort forinden var Monica død. Hendes kræfter var udtømt... Men hendes minde lever videre.

Inden vi slutter denne skildring, skal vi måske have med, hvor skændigt man ofte behandlede fangerne rundt i lejrene. I Buchenwald hed kvindernes plageånd Ilse Kock, i Auschwitz Irma Gree-se og i Cottbus Gertrude, frau Sauchel.

Johs. Rasmussen

**Den som leder
efter bekymringer,
finder dem
som regel.**

Mindeord

Paul Dencker

Pensionist fra Frederiksberg Kommune, Paul Chr. Dencker-Knudsen blev 83 år. Han blev deporteret til Dachau i transporten den 22. februar 1945.

Efter hjemkomsten til Danmark udførte han som leder af kørselstjenesten i Flensborg et arbejde, der gjorde ham til en legendarisk skikkelse.

Især Canadierne anerkendte kørselstjenesten, men forlangte for en ordens skyld, at kørselstjenestens folk skulle uniformeres. De blev derfor iklædt de blå-grå canadiske battledress, og Dencker fik rang af kaptajn.

FDF/FPF i Sydslesvig vil bevare mindet om Paul Dencker-Knudsen i dyb taknemmelighed. - Han var en ægte veteran fra en pionertid, hvor han øvede en legendarisk indsats for danske i Sydslesvig.

Han blev bisat i Roskilde den 1. oktober af hans fangekammerat, Poul Riis, der i sin tid bød ham velkommen ved ankomsten til Dachau.

F-k

Carl Møller

fhv. amtsforvalter, Gråbrødrevvej 2, Tønder, blev 93 år. Carl Møller blev født i København, voksede op i Viborg, og nåede siden i sit virke vidt omkring i Jylland. I 1921 fik han job på amtsstuen i Viborg. Det blev indledningen til 50 år inden for statens tjeneste.

I 1938 kom Carl Møller for første gang til Tønder. Under besættelsen var han aktiv i modstandsbevægelsen, men måtte flygte til Sverige, og i årene efter 2. verdenskrig var han på amtsstuerne i Viborg, Ebeltoft, Vejle og Hjørring. I 1961 vendte han tilbage til Tønder som amtsforvalter, og han følte sig så knyttet til ejeren, at han blev boende, også efter sin pensionering.

Carl Møller var meget aktiv inden for Hjemmeværnet og var kendt som en eminent og engageret jæger. Han var Ridder af Dannebrog.

Elsa Tholstrup

Direktør Elsa Tholstrup, ostedynastiets nestor, er død, 94 år. Elsa Tholstrup blev som ung gift med Henrik Tholstrup, der oparbejdede Tholstrups Ostemejerier til international berømmelse. Efter hans død i 1971 videreførte Elsa Tholstrup mejerierne. I mange år drev hun tillige hotellerne Søgaardhus og Østerport. Elsa Tholstrup var i modstandsbevægelsen under besættelsen kendt under dækningsnavnet Mor Tolle og var for mange, blandt andre danske jøder, en sikker klippe i en urolig tid.

Aksel Jørgensen, Taasinge

Aksel Jørgensen, Vornæsvej 33, Taasinge, blev 75 år. Han havde i mange år stridt med et dårligt helbred.

Hans aktive indsats som modstandsmand under den tyske besættelse af Danmark havde sat sine alvorlige spor.

Aksel Jørgensen gik allerede i 1942 ind i modstandsarbejdet. Det begyndte med uddeling af illegale blade og fortsatte med medlemskab af modstandsgrupperne under Svendborg byledelse. Han var med i flere nervebelastende aktioner, bl.a. mod Svendborg Skibsværft, som havde tyske marinefartøjer til reparation.

Aksel Jørgensens største indsats var dog ved modtagelse af de våben, som allierede fly kastede ned i omegnen af Svendborg.

Han var udlært automekaniker og havde nyttig viden om, hvordan de gasgeneratorordrevne lastbiler kom til at fungere. Det var vigtigt, når våbnene skulle transporteres væk fra nedkastningspladserne og fordeles til modstandsgrupperne.

Aksel Jørgensen var gennem mange år - heraf en del som kasserer af Frihedskampens Erhvervshæmmede, Sydfyns Afdeling, hvor han sammen med sin hustru gjorde et stort og et påskønnelsesværdigt arbejde.

Kære Aksel: TAK og ÆRET VÆRE DIT MINDE.

Hjarné Ditlevsen

Pigtraad-Gestapofangen

Nummer 5. Oktober 1994

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Jakob Jensen, Højager 12,
3230 Græsted. 42 29 19 41.
Sekr.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500
Lille Værløse. 42 48 56 74.
Kass.: Bernth Johannesson, Jacobysallé 16,
2th., 1806 Frederiksberg C, 31 31 86 86.
Bestyrelse: Villy Karlsson, Helge Kierulff,
Hans Andersen, Else Drejer, Birgit Fischer-
mann, Villy Jensen, Peter Møller Madsen,
John Nielsen, Birgit Lærche og Lilian Olsen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894
Øster Ulslev 53 86 55 59.
Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363
København K 33 12 85 95.
Sommer: Møststien 6, Vester Lyng, 4500 Ny-
købing S. 53 41 01 20.
Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej
25, 5000 Odense. 66 12 71 99.
Århus: Fmd.: Knud Andreasen, Stenbjerg
Kirkevej 6, 7752 Snedsted. 97 93 83 11.
Kass./sekr.: Niels Vogensen, Stokrosevej 21,
8330 Beder, tlf. 86 93 61 38.
Aalborg: Fmd.: Chresten Stendahl, Rindda-
len 33, 9550 Mariager, tlf. 98 54 14 26.
Kass.: Henry Jensen, Østerled 44, 9370
Hals, tlf. 98 25 18 56.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby,
4070 Kirke Hyllinge. 42 40 50 87.
Kass.: Ernst Nielsen, Strandagervej 9, Mun-
kerup, 3250 Gilleleje. Giro 6 45 87 18. tlf. 49
71 86 59.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Bernth Johannesson, Jacobys Allé 16,
2.th., 1806 Frederiksberg C. 31 31 86 86.
Kass.: Richard Tue Andersen, Randersvej
75, 8200 Århus N. 86 16 92 42. Giro 5 43 27
23.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby,
4070 Kirke Hyllinge, 42 40 50 87.
Kontoret: Kongevejen 252, 3.sal, 2830 Vi-
rum. 45 85 58 98. Giro 8 81 17 88. Kontortid
for sociale sager: Tirsdag 10-12. Sommerfe-
rie: 3/6-31/8.

Esbjerg afd.: Fmd.: Marius Jensen, Jagt-
vænget 22, Hjerting, 6710 Esbjerg V. 75 11 64
18.
Kontor: Gammel Fritidscenter, Grønne-
vangsvej (ved Østerbycentret), 6700 Es-
bjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen,
Frederik den III vej 3, st, 7000 Fredericia. 75
92 54 57.

Kontor: Vendersgade 28, tlf. 75 93 29 73,
åbent tirsdag 14-16.

Kolding: Kontor: Staldgården.
Åbent torsdag kl. 14-16. 75 53 18 84.

Odense afd.:

Fmd.: Alice Kofoed, Ølstedgårdsvænget 6,
5230 Odense M., 66 15 89 99.
Kass.: Ruth Gjersing, L.A. Ringsvej 92, 5230
Odense M, tlf. 66 14 27 16.

Sydfyns afd.: Fmd. og konsulent: Hjarne
Ditlevsen, Løkketoften 15, 5700 Svendborg.
Kontor: tlf. 62 20 15 52 (bedst kl. 08.00-
11.00).

Sjællands afd.: Fmd.: Mogens Henrik Niel-
sen, Nystedvej 14, Veddelev, 4000 Roskilde.
46 75 77 13.
Kass. Villy Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsin-
ge. 48 79 45 91.

Aalborg afd.: Fmd: Børge Dahl, Herskind-
sgade 9, 9000 Aalborg, 98 12 84 92.

Kontor v/ Børge Jensen, Østerbro 38, 9000
Aalborg. 98 12 16 19. Åbent torsdag 12-17.
Åbent for kammeratligt samvær torsdag 14-
17.

Århus afd.: Fmd. Wilfred Thomsen, V. Stuc-
kenbergsvej 25 st, 8210 Aarhus V, tlf. 86 10
41 25.
Kass. Carlo Hansen, Randersvej 518, 8380
Trige, Tlf. 86 23 17 35.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200
Århus N. 86 16 91 18 i åbningstiden: Tirsdag
og torsdag kl. 10-12.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Frode Greve Rasmussen, Lyngdalvej
18, 8500 Grenaa, tlf. 86 30 90 76.
Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62,
8900 Randers, tlf. 86 42 69 61, Giro 207 13
04.

Randers afd.: Fmd.: Frode Greve Rasmus-
sen, Lyngdalvej 18, 8500 Grenå. 86 30 90 76.
Kass.: Ejnar Hulten, Møllevej 69, Hornbæk,
8900 Randers. 86 41 81 81.

Sjællands afd.: Fmd.: Axel Lauritzen,
Lundtofteparken 42, 2 tv. 2800 Lyngby.
42 88 12 42. Sommer: 44 65 05 11.
Kst. Kass.: Jytte Gajhede, Vejlands Allé 95,
2300 København S, 31 58 16 55. Giro 170 30
72.

Århus afd.: Fmd. Edith Johansen, Sand-
kåsvej 2, 8210 Aarhus V, tlf. 86 15 73 15.
Kass.: Henning de Place, Jordbrovej 23,
8200 Århus N, 86 10 17 41, giro 1 27 64 92.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500
Lille Værløse. 42 48 56 74.
Kass.: Salle Fischermann, Toftekærsvvej 28
C, 2820 Gentofte. 31 65 89 90.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjøløv Boule-
vard 12, 2.tv., 2450 Kbh. SV. 31 16 60 98.
Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernevej 24,
8270 Højbjerg. 86 27 23 47.

HORSERØD

Fmd.: Villy Karlsson, Toftekærsvvej 116, 2860
Søborg. 39 69 86 62.
Kass.: Gertrud Stjernholm Nielsen, Ved Bel-
lahøj 23 B, 7. sal. 2700 Brønshøj.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Helge Hansen, Hovedgaden 38, 4350
Ugerløse, tlf. 53 48 80 09.
Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2.tv.,
2650 Hvidovre. 36 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5, 5000
Odense C. 66 12 79 08.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søgård, Amerikavej, 7.4. th.,
1756 København V. 31 23 02 14/55 44 10 32.
Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22,
5000 Odense C. 66 11 92 52.
Odense: Evald Lægteskov, Granparken
128, 5240 Odense NØ. 66 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bag-
sværd. 44 98 11 77.
Kass.: Hertha Berthelsen, Landlystvej 72,
2650 Hvidovre. 36 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Krasnik Fischermann, Fredens-
vej 1 A, 3. th., 2920 Charlottenlund. 31 63 82
55.
Kass.: Heinz E. Hess, Elverhøjvej 1 C, 2730
Herlev. 44 94 44 41.

Frihedsfondens postadresse er: Æbelø-
gade 1 st, th., 2100 København Ø. Telefon 39
27 35 00. Åbent tirsdag, onsdag og torsdag
kl. 10-15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejles af De Erhvervshæmmede. 12
senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt
by. Henv. til S.E.F. Skovvangsvej 220, 8200
Århus N. Telefon 86 16 91 18, i kontortiden
eller Rich. Tue, 86 16 92 42 (sommerhus 86
55 84 64) Ansøgning om ophold i højsæso-
nen skriftligt senest den 1. februar.

Kegnæs: Ejles af Kammeraternes Hjelpe-
fond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution.
12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors,
7700 Thisted. Henv.: Alex Bindeballe, 97 98
11 95.

Smidtstruphytten: Ejles af Foreningen af
Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge.
Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128,
3500 Lille Værløse. 42 48 56 74.